

Hur konsten kan stärka socioonomens möjlighet att verka

Socioonomer om hur konst påverkar deras
professionalitet, en intervjustudie

Joakim Hägerstrand
Melvin Johansson

Handledare: Pia Kjellbom

Art and its role in the work-leisure relationship of swedish social workers, a qualitative interview study

Joakim Hägerstrand
Melvin Johansson

Tutor: Pia Kjellbom

Sammanfattning

Det här är en kvalitativ studie som syftar till att undersöka hur konstengagemang i socionomers vardag kan påverka deras professionalitet. Detta genom att undersöka hur socionomers upplevelser av konstens påverkan på dem går att koppla till teorin om det professionella förhållningssättet.

Vi har genomfört tio stycken semi-strukturerade intervjuer med yrkesverksamma socionomer i Sverige. Intervjuerna kretsade kring den roll konst spelar i socionomernas vardag och ifall de upplevde att konsten påverkade dem i sitt yrkesutövande. Utifrån en tematisk analys har vi identifierat ett antal olika teman i socionomers upplevelser av konst med relevans för det sociala arbetet. Dessa teman berör konstens inverkan på socionomers förståelse för andra människor, självkännet, nyfikenhet, förmåga att se nya möjligheter, hantering av känslor, återhämtningsförmåga och motivation. Studiens resultat visar på aspekter av ett konst-engagemang som är gynnsamt för den yrkesverksamma socionomen. Konstens relevans för socionomers professionalitet är ett förhållande vi önskar det forskas vidare på.

Nyckelord: *socionomer, socialt arbete, konst, professionellt förhållningssätt, empati, självkännet, coping*

Förord

Vi vill först och främst tacka varandra. Att skriva denna uppsats har varit roligt och givande, samtidigt som det stundom varit svårt och påfrestande. Vi har tillsammans tagit oss igenom det och försökt att ha det så roligt som möjligt ihop under resans gång.

Vi vill såklart även tacka vår handledare Pia Kjellbom som varit till stor hjälp och som motiverat oss genom sitt engagemang i vårt lite annorlunda forskningsämne.

Slutligen vill vi tacka ni som tog er tid för att ställa upp på våra intervjuer. Intervjuerna var utan tvekan den roligaste delen av denna process. Vi är oerhört tacksamma för de givande svar ni gav oss!

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering	9
2. Syfte och frågeställning	11
2.1 Frågeställning	11
2.2 Avgränsningar	11
2.3 Definitioner	11
2.3.1 Konst	11
2.3.2 Socionom och socialarbetare	12
2.3.3 Professionell hjälpare	12
3. Bakgrund	13
3.1 Socionomprofessionen	13
3.2 Socionomprofessionen och konst	14
4. Teoretiska utgångspunkter	17
4.1 Professionellt förhållningssätt	17
4.1.1 Empati	18
4.1.2 Självkänedom	19
4.1.3 Coping	20
4.1.4 Kort sammanfattning	20
5. Tidigare forskning	21
5.1 Inledning	21
5.2 Bildkonst	21
5.3 Skönlitteratur	22
5.5 Film	24
5.6 Teater	25
5.7 Musik	25
5.8 Kreativt skrivande	26
5.9 Sammanfattning	26
6. Metod	27
6.1 Vetenskapsteoretisk förankring	27
6.2 Datainsamlingsmetod	28
6.3 Urval	28
6.4 Tillvägagångssätt	29
6.5 Förförståelse	30
6.6 Analysmetod	30
6.6.1 Tematisk analys	30
6.6.2. Analys av resultat utifrån teori och forskning	31
6.7 Etiska överväganden	32
6.8 Tillförlitlighet och trovärdighet	32

7. Resultat och analys	35
7.1 Inledning	35
7.2 Konst ger en ökad förståelse för andra människor	37
7.2.1 Konst öppnar ögonen för nya möjligheter	40
7.2.2 Konst bidrar till ökad nyfikenhet	42
7.3 Konst som stöd i hantering och bearbetning av känslor	44
7.3.1 Konst som distraktion och återhämtning	46
7.3.2 Konst ger motivation	48
8. Slutdiskussion	51
8.1 Diskussion och slutsats	51
8.2 Kritisk reflektion	53
8.3 Kunskapsbidrag och vidare forskning	54
9. Litteraturlista	56
10. Bilagor	60
10.1 Intervjuguide	60
10.2 Informationsbrev	61

1. Inledning och problemformulering

Att se en film, läsa en bok, måla en tavla eller lyssna på ett musikalbum kan vara ett medel för att i några timmar få fly sin verklighet och rensa tankarna från vardagens problem. Konst har en förmåga att stimulera de primitiva delarna av vår hjärna och utlösa kroppens belöningsssystem (Huss 2019:14). Att ägna sig åt konst, vare sig det gäller att konsumera konst eller att aktivt utöva konst, kan därför få oss att känna välmående. Konsten kan emellertid fylla andra funktioner än att få oss att må bra. Den har länge använts som ett pedagogiskt verktyg för att föra vidare kunskap och influera människor (Huss 2019:3). Konst kan bryta våra tankemönster, utmana och förändra det vi tror oss veta och därigenom påverka hur vi relaterar till andra personer (Levy 2019:46). Genom konst kan vi se på världen ur någon annans ögon, vilket kan ge oss nya perspektiv och öka vår förmåga att förstå andra människors upplevelser. Detta är något som borde tilltala socionomer. Att förstå andra människor är en av det sociala arbetets mest fundamentala delar. Det är denna förståelse som möjliggör för oss att hantera de problem som vår profession har i uppgift att lösa. Socionomprofessionen finns till för att motverka sociala problem, utsatthet och de orättvisor som finns i vårt samhälle. Vårt uppdrag är att med de medel vi har till hands göra livet bättre för människor. Detta är inget enkelt uppdrag. Människor är komplicerade varelser. Det finns grundläggande, självklara, behov som alla människor behöver få tillgodosedda för att överleva. Utöver dessa universella behov så kan emellertid behov skifta avsevärt människor emellan. Att förstå hur vi på bästa sätt ska kunna hjälpa våra klienter ställer krav på att vi besitter omfattande kunskap men även att vi har vissa personliga förmågor, så som självkännedom och empatiförmåga (Holm 2002:3). Hur vi på bästa sätt ska tillgodose oss denna kunskap och utveckla dessa förmågor är ingen självklarhet. Det kunskapsmässiga fundament som socionomprofessionen bygger på grundar sig i vetenskapliga teorier hämtade från bland annat samhällsvetenskap, psykologi och juridik (Christoffersen 2007:29). Det har emellertid tvistats om ifall dessa vetenskapliga teorier är nog för att ge svar på hur socionomer på bästa sätt ska bedriva sitt arbete (Damianakis 2007:526) Just konst har här tagits upp som ytterligare en potentiell källa till både kunskap och som ett medel för att utveckla professionella förmågor.

Det finns idag ett ökande intresse för forskning om den betydelse konst kan ha för det sociala arbetet (Nissen 2019:689, Flynn 2019:687). Studier har gjorts där socialarbetare, eller studenter som studerar socialt arbete, bland annat har fått läsa skönlitterära böcker (Mendoza, Bonta, Horn, Moore, Gibson & Simmons 2012, Scourfield & Taylor 2014), sett på filmer (Serpen, Demirbilek, Duyan & Megahead 2018), besökt konstutställningar (River, Thakoordin och Billing 2017), fått utöva teater (Cisneros 2019) eller tillverka egen konst, exempelvis teckningar (Huss 2012, Huss 2018). Studierna har visat att dessa aktiviteter har varit effektiva och att de givit deltagarna viktiga insikter och utvecklat förmågor som kan vara till stor nytta i det sociala arbetet. Det som skiljer vår studie från tidigare forskning är att vi har valt att undersöka den potential som kan finnas i socionomers vardagliga engagemang i konst. Den forskning som gjorts kring förhållandet mellan konst och socialarbetaren har främst fokuserat på en specifik konstform och genomförts inom kontrollerbara miljöer där deltagarna har genomfört ett visst konstbaserat moment och sedan fått reflektera och diskutera hur detta påverkat denne. Vårt fokus ligger istället på den konst socionomer engagerar sig i frivilligt i sin vardag, på fritiden. Detta innefattar allt ifrån att se på tv-serier eller filmer till att läsa skönlitteratur, måla eller utöva andra kreativa

aktiviteter. Vi vill undersöka hur socionomer upplever att dessa aktiviteter påverkar dem, och om denna påverkan kan kopplas samman med deras förmåga att hantera socionomyrkets uppgifter och krav. För att undersöka detta kommer vi att utgå från teorin om det professionella förhållningssättet. Vi kommer här att förhålla oss till den ansats Holm (2002, 2009) har gjort för att konkretisera detta förhållningssätt. Teorin beskriver vilka egenskaper och förmågor professionella hjälpare behöver utveckla för att bedriva ett professionellt arbete.

Genom att inte fokusera på en viss konstform eller ett visst moment hoppas vi kunna bidra med en bredare förståelse för konstens relevans för det socialarbetare.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att belysa den påverkan konst som socionomer väljer att engagera sig i på sin fritid upplevs ha på deras förmåga att utföra ett professionellt socialt arbete. Detta för att få en ökad förståelse för om det finns fördelar för socionomer att ägna sig åt konst på sin fritid. Vi vill genom detta bidra till den växande forskningen gällande den betydande roll konst kan ha i utvecklandet av de förmågor och egenskaper socionomer behöver besitta för att bedriva ett professionellt arbete.

2.1 Frågeställning

Upplever socionomer att konsten de väljer att engagera sig med på fritiden påverkar deras professionalitet? Isåfall; på vilket sätt upplever socionomer att konst kan påverka detta?

2.2 Avgränsningar

En avgränsning vi gör i denna studie är att lägga vårt fokus på hur konst upplevs påverka socionomers egna förmågor och egenskaper. Vi har valt att inte undersöka när konst används som redskap av socionomen i det aktiva arbetet med klienten. Istället fokuserar vi enbart på den konst socionomen engagerar sig själv med utanför klientmöten. När vi beskriver hur våra respondenter påverkas av konsten i mötet med klienten syftar vi till egenskaper de har med sig från sitt engagemang i konst utanför mötet.

2.3 Definitioner

2.3.1 Konst

Det finns ingen definitiv definition av vad som är konst. Inom filosofin kretsar debatten kring om det finns en gemensam egenskap, eller essens, hos allt som är konst, och om denna egenskap genom en teori kan definieras. Argument förs både för och mot denna potentiella gemensamma egenskap. Uppfattningen att det existerar en gemensam egenskap hos allt som är konst och att denna egenskap skiljer konst från icke-konst är ett essentialistiskt synsätt. Uppfattningen att det inte går att forma en definition, att det inte finns någon enskild gemensam egenskap hos allt som är konst, är följaktligen ett anti-essentialistiskt synsätt (Thomas 2018). Eftersom vi i denna studie undersöker socionomers upplevelser av konst och dess upplevda relevans för det sociala arbetet behöver vi kunna identifiera vad som är konst. Genom att göra det intar vi en essentialistisk infallsvinkel i vår förståelse av vad som kan anses vara konst, och vad som inte kan anses vara konst. Vi kommer att utgå från Davies (2015) definition gällande vad som gör något till konst;

“Something is art (a) if it shows excellence of skill and achievement in realizing significant aesthetic goals, and either doing so is its primary, identifying function or doing so makes a vital contribution to the realization of its primary, identifying function, or (b) if it falls under an art genre or art form established and publicly recognized within an art tradition, or (c) if it is intended by its maker/presenter to be art and its maker/presenter does what is necessary and appropriate to realizing that intention.” – Davies (2015:378-379).

Detta är en omfattande definition av konst som ändå ger oss en ram att förhålla oss till. Vi kan med denna definition placera alla etablerade konstformer, såsom målad konst, filmer, skönlitteratur, teater m.m, inom begreppet konst. Om våra respondenter skulle ta upp aktiviteter eller föremål som de definierar som konst, vilka existerar utanför dessa konventionella former går det med hjälp av Davies definition att föra resonemang om det som tas upp kan gå under termen konst och därmed vara av relevans för studien. Konst, i denna breda definition, är även något vi har kunnat se inom den tidigare forskning vi har tagit del av. Ett exempel är Hus (2019) som i antologin *Art in Social Work Practice: Theory and Practice* menar att konst kan vara allt ifrån fotografier, musik, filmer, matlagning och tv-serier (Hus 2019:4)

Vi undersöker både konsumtion och utövande av konst. När vi skriver att någon “engagerar sig i konst” syftar det till båda dessa aktiviteter. Vi preciserar när vi anser att det är av betydelse att skilja dessa åt.

2.3.2 Socionom och socialarbetare

I denna studie har vi valt att undersöka socionomers upplevelser av konst. Socionom är en svensk term på en person som har genomgått en socionomutbildning. Internationellt sett används inte begreppet socionom, utan personer som arbetar med socialt arbete benämns som “social workers”. Då vi i denna studie refererar till internationell forskning använder vi därför begreppet socialarbetare som en direkt översättning av det engelska begreppet. Yrkestitlarna socionom och socialarbetare har inte exakt samma innebörd, men det som innefattar att vara professionell har för båda titlarna en liknande betydelse.

2.3.3 Professionell hjälpare

Professionell hjälpare är det begrepp Holm (2002, 2009) använder sig av i förhållande till yrkesgrupper vars uppgift är att på olika sätt hjälpa klienter eller patienter, och därför behöver inta ett professionellt förhållningssätt. Socionomer är en av de yrkesgrupper som ryms i detta begrepp.

3. Bakgrund

Vi vill i denna studie undersöka hur konst kan påverka socionomers professionalitet. För att detta ska vara möjligt så kommer vi här att ge en kort bakgrund på vad det innebär att vara professionell socionom.

3.1 Socionomprofessionen

För att idag bli socionom ska personen genomgå en socionomutbildning och få en examen i denna utbildning. Genom utbildningen erhåller socionomstudenten den professionsspecifika kunskap, förmåga och färdighet som behövs för att arbeta som socionom (Holm 2009:48). Socionomen anses emellertid inte, i och med sin avklarade utbildning, färdiglärdd, utan det finns alltid utrymme för förbättring och utveckling (SOU 1995:58). Något som är gemensamt för de flesta socionomer är att de arbetar inom människobehandlande organisationer inom myndigheter eller i frivilligsektorn. I dessa organisationer utgör människor råmaterialet och målet med arbetet inom organisationerna är att förändra situationen för de människor (hädanefter; *klienter*) som kommer i kontakt med verksamheten (Johansson, Dellgran & Höjer 2015:28-30). Förändringsarbetet som sker för klienten kan vara både frivillig, då klienten själv sökt hjälp med att förändra sin situation, eller mer eller mindre ofrivillig då det från organisationens sida uppfattas som att en klient är i behov av en viss förändring men denne inte samtycker till hjälpande insatser. Kärnan i detta arbete är interaktionen mellan de yrkesverksamma inom professionen och klienten (Sjögren 2018:69). Det är i interaktionen med klienten som den politiska policyn som har beslutats på riksdagsnivå får sitt uttryck i praktiken (Blomberg & Duner 2015:199). Det är därför viktigt att socionomen har god kunskap om den politiska policy som ligger till grund för socionomens arbete och att arbetet socionomen utför sker i enlighet med den beslutade policyn. Att ha i åtanke är att den beslutade policyn inte kan ge socionomen konkret information om hur denne ska agera i varje enskilt fall den har att göra med. Arbete med människor kan ofta vara oförutsägbart. Alla klienter har rätt till en individuell bedömning och det är därför upp till socionomen att genom sina professionsspecifika kunskaper bemöta klienten, göra en bedömning och utforma insatser som på bästa sätt tillgodoser klientens individuella behov. För att möjliggöra detta är socionomen berättigad ett särskilt handlingsutrymme (Dellgran 2016:253). Det finns ett avtal mellan samhället och olika professioner som går ut på att professionerna löser vissa uppgifter åt samhället och i gengäld får professionerna auktorisation och vissa privilegier (Christoffersen 2007:34). Socionomens handlingsutrymme kan ses som ett av dessa privilegier. Kontentan av detta handlingsutrymme är att socionomen ges viss frihet att själv utforma insatser till sin klienter, med villkoren att handlingsutrymmet endast nyttjas på sätt som är förenligt med klientens bästa, att insatserna ryms inom ramen för den lagstiftning som finns samt att insatserna är knutna till organisationens uppdrag (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008:16).

Socionomyrket har tidigare benämnts som en semiprofession. Skäl för detta är att yrket inte vilar på en lika tydlig vetenskaplig grund som andra etablerade professioner; exempelvis läkare, vilka studerar medicin, eller jurister, vilka studerar juridik (Christoffersen 2007:29). Socionomen studerar socialt arbete, vilket är en kombination av flera vetenskapliga ämnen såsom psykologi

och samhällskunskap. På senare år har emellertid socionomyrket fått ett erkännande som en egen, fullvärdig, profession. Socionomutbildningen har blivit längre, och det läggs ett allt större fokus på att grunda det sociala arbetet i vetenskap. Detta påverkar både det som lärs ut på utbildningen samt det praktiska sociala arbetet, där stora satsningar görs på evidensbaserad praktik (Högskoleverket 2009:34-36). Rationaliteten bakom den evidensbaserade praktiken innebär att arbetet bör ske utefter vetenskapligt beprövade metoder vilket dels kan kvalitetssäkra det sociala arbetet, dels göra det mer effektivt och även dels göra utfallet av arbetet mer mätbart (Johansson & Fogelgren 2016:8). Tidigare var det sociala arbetet mer styrt av ett intuitivt arbetssätt där socialarbetare själva beslutade om vilka metoder de skulle använda, baserat på sin egen omdömesförmåga och kreativitet. De vetenskapligt underbyggda metoderna, menar vissa, motverkar dessa naturliga tendenser och tvingar socialarbetare att följa en rationell och medveten problemlösningsprocess (Johansson & Fogelgren 2016:13). Samtidigt har socialarbetare krav på sig att alltid göra en individuell bedömning; att basera sitt bemötande, arbete och planering av insatser utifrån den enskilde klientens individuella behov. Detta är grundläggande inom det sociala arbetet, och kräver att den professionella har både den kunskap som krävs för att kunna bedöma dessa behov, samt förmågor som gör att denne kan bemöta sin klient på rätt sätt.

För att få en fingervisning om den kunskap och de förmågor en socionom behöver besitta så kan vi gå till de övergripande mål som finns för socionomprogrammet i Sverige. Dessa är utformade i enlighet med Högskoleförordningen (1993:100) och beskriver vad socionomstudenten ska uppnå för att få en socionomexamen. I målen ingår bland annat att socionomstudenten ska;

- *visa sådan färdighet och förmåga som krävs för att utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer i samhället i samarbete med de människor som berörs*
- *visa kunskap om och förståelse för samspelet mellan individers och grupper sociala situation, levnadsvillkor, fysiska och psykiska hälsa samt funktionsförmåga i förhållande till samhälleliga och andra bakomliggande faktorer*
- *visa förmåga att med helhetssyn på människan göra åtgärdsbedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,*
- *visa självkännedom och empatisk förmåga,*
- *visa förmåga till ett professionellt bemötande och förhållningssätt*

Det har under åren ifrågasatts om forskning och vetenskap ensamt räcker för att förse socionomer med den kunskap och de förmågor de behöver för att kunna utföra sitt arbete (Damianakis 2007:526). I samband med att det sociala arbetet har knutits allt hårdare till det vetenskapliga, så har också intresset ökat för alternativa källor till kunskap och utveckling. En av dessa är konsten. (Flynn 2019:684, Hus 2019:4).

3.2 Socionomprofessionen och konst

Det sociala arbetet har i grunden radikala rötter. Arbetet har alltid kretsat kring att ifrågasätta och bestrida etablerade normer och strukturer, och därigenom skapa social förändring. Levy (2019) menar att denna radikalitet på senare år har fått ställas åt sidan för det mer vetenskapliga och rationella tänkandet. Att lägga ett större värde i det konst kan tillföra det sociala arbetet skulle kunna återinföra det sociala arbetets radikalitet. För att den individuella bedömningen av klienter

ska vara möjligt så krävs det att socialarbetare kan tänka annorlunda och kreativt (Levy 2019:45-47). Detta är förmågor som konst på olika sätt har visat sig kunna stimulera (Hus 2019:4). Konst kan vara ett sätt, bland flera, för socialarbetare att få en inblick i den utsatthet och problematik som socialarbetaren i sin yrkesroll ska arbeta för att motverka. Konst har alltid varit ett sätt för människor att uttrycka sitt lidande eller de orättvisor de utsätts för (Barkai-Kra 2019:120). Konst möjliggör för en person att utforska och definiera sina personliga erfarenheter och genom konsten förmedla denna till andra människor (Hus 2018:75). Historiskt sett har konstnärliga uttryck setts som något endast ett fåtal, särskilt begåvade, individer i samhället ska hålla på med. Majoriteten av människor har förnekats rätten att via konst lämna sitt avtryck (Simons & Hicks 2006:87). Idag är emellertid konst mer tillgängligt än någonsin, teknikens frammarsch har lett till att vem som helst idag kan "skapa konst" och dela med sig av denna till tusentals människor via exempelvis sociala medier eller andra forum. Detta kan vara särskilt viktigt för marginaliserade grupper och individer i samhället. Konsten kan vara ett medium genom vilket utsatta människor och grupper kan göra sina, tidigare tystade, röster hörda (Hus 2018:75). Därigenom är det möjligt att konsten kan spela en nyckelroll i socialarbetares förmåga att på djupet förstå det dennes klienter går igenom. Detta skulle kunna ha en stor betydelse både för socialarbetarens förmåga att bemöta sina klienter på rätt sätt samt dennes förmåga att hjälpa klienten.

Levy (2020) beskriver i sin bok *Method Meets Art* att konst och vetenskap har ett inneboende släktskap i och med deras försök att belysa aspekter av vad det innebär att vara människa. Både konst och vetenskap strävar mot att genom utforskande, avslöjanden och skildringar utveckla människors förståelse av omvärlden och för varandra (Levy 2020:3). I nämnda bok argumenterar Levy för varför konst bör användas som en källa till ny kunskap och förståelse, samt med vilka metoder forskare kan använda konst i vetenskapliga studier. Konst har en förmåga att påverka känslor, och därigenom engagera på ett sätt så att de lärdomar vi kan få av konsten blir mer djupgående (Levy 2020:12). Ett argument som Levy tar upp är att konst kan vara lärande, samtidigt som den är underhållande. Hon menar att den forskning som vi idag ser som den "rätta" vägen till ny kunskap är otillgänglig för gemene man. De vetenskapliga artiklar som driver forskningen framåt är skrivna på ett sätt som gör att det kan vara svårt för de som inte dagligen läser forskning att förstå och ta till sig den. Dessutom, menar Levy, är artiklarna ofta tråkiga att läsa (Levy 2020:27).

Även om socionomer under utbildningen får lära sig att läsa vetenskapliga artiklar så är inte detta något som alla socionomer fortsättningsvis under sin yrkeskarriär aktivt använder som en källa till ny kunskap och utveckling. Avby, Nilsen och Ellström (2015) visar i en studie att socionomer ser läsande av vetenskapliga artiklar som alltför tidskrävande, samt att de inte finner forskningen relevant för deras dagliga arbete (Avby, Nilsen & Ellström 2015:56). Även detta går därför att se som ett argument för att socionomer kan behöva alternativa källor för att bibehålla och utveckla sin professionalitet.

4. Teoretiska utgångspunkter

Här kommer vi att redogöra för den teoretiska utgångspunkt och de begrepp som vi kommer att förhålla oss till i analysen av vår data. Vår teoretiska utgångspunkt är det professionella förhållningssättet, vilken är en teori som beskriver hur en professionell hjälpare bör förhålla sig till sin klient. Denna innefattar de förmågor och egenskaper den professionella hjälparen behöver utveckla för att kunna bedriva sitt arbete på ett professionellt vis. Vårt syfte med denna studie är att se hur konst upplevs och kan påverka dessa förmågor och egenskaper. Vi kommer att utgå från den forskning Holm (2002, 2009) har gjort gällande det professionella förhållningssättet och fokuserar särskilt de tre underkategorierna empati, självkänedom och coping, vilka Holm beskriver som grundläggande i relation till det professionella förhållningssättet.

4.1 Professionellt förhållningssätt

Professionalitet är ett begrepp som innefattar hur en yrkesverksam inom en viss profession ska arbeta för att på bästa sätt utföra de uppgifter som ingår i dess arbete. Inom socialt arbete innebär detta ett förhållningssätt snarare än konkreta beteenden. Relationen mellan en professionell och en klient karaktäriseras av en ojämn maktfördelning där klienten befinner sig i beroendeställning gentemot den professionella hjälparen. Detta ställer stora krav på den professionelle. Att inta ett professionellt förhållningssätt är enligt Holm (2002) att i sitt arbete helt och hållet styras av det som gagnar klientens legitima behov, och inte av egna, behov, känslor och impulser. Den professionelle behöver visa respekt, aktning, intresse och omtänksamhet mot klienten. I och med den men den ojämna maktfördelningen kan emellertid den professionelle inte ställa samma krav på klienten som på sig själv (Holm 2002:67). Klienten är ofta upptagen med egna problem, vilka kan innefatta sjukdom, smärta, skuld och skam vilket kan påverka dennes förmåga att bemöta den professionelle respektfullt. I det professionella förhållningssättet ingår att kunna hantera detta, att inte kräva från klienten att visa ömsesidig vördnad eller begära att klienten på något sätt ska visa intresse för den professionelles egna behov (Holm 2009:55-56). Den professionelle måste även undvika att moralisera över klienten, samt undvika att genom förolämpningar och anklaganden agera ut egna negativa känslor gentemot klienten (Holm 2002:71).

Klienten befinner sig, som nämnts, i beroendeställning till den professionelle på grund av den senares kunskap och kompetens, med vilken den professionelle förväntas kunna hjälpa klienten. Ytterligare en del i de professionella förhållningssättet är att den professionelle förväntas mobilisera sin kunskap och göra allt i sin makt för att på bästa sätt gagna klientens behov (Holm 2009:52).

Till det professionella förhållningssättet hör också god empatisk förmåga och självkänedom, samt att kunna hantera de påfrestningar som ställs på en i yrket på ett sätt som inte påverkar klienter negativt. Dessa delar kommer vi i 4.1.1, 4.1.2 och 4.1.3 att redogöra närmare för.

4.1.1 Empati

Empati är ett begrepp som rymmer flera olika dimensioner. Kärnan i begreppet är emellertid förmågan att förstå en annan människas känslor (Holm 2002:67). Holm (2009) tar upp tre viktiga beståndsdelar som tillsammans bygger upp konceptet empati. Den första av dessa är den *affektiva delen* vilken innefattar förmågan att fånga upp en annan människas känslor. Genom att tolka den andres agerande, tonläge och kroppsspråk kan en empatisk person uppfatta vilka känslor det är den andre känner. Nästa del är den *kognitiva delen*, vilket är förmågan att intellektuellt förstå känslorna som sociologen uppfattar hos den andre. Detta innefattar bland annat att förstå varför den andre känner som den gör och hur dessa känslor kan påverka den andres beteende. Den sista delen är *beteendelen*; att genom sitt agerande kommunicera för den andre en förståelse för hur denne känner, samt att låta sitt agerande gentemot den andra styras av sin förståelse för dennes känslor (Holm 2009:88).

Holm tar även upp några viktiga förutsättningar för empatisk förmåga. För att kunna ha en god empatisk förmåga behövs en stabil identitet. I detta ingår att kunna se klara gränser för den egna personen och därigenom kunna förstå vilka känslor som är ens egna och inte blanda ihop dessa med andras känslor. Empatisk förmåga kräver också god självkänsla; en trygghet i sig själv som individ och att kunna lita på sig själv och sin förmåga. En bristande självkänsla kan leda till en upptagenhet av sin egen osäkerhet vilket kan leda till att individen inte klarar av att intressera sig för någon annan (Holm 2009:108).

God empatiförmåga är en av grundpelarna i den professionella kompetensen inom socialt arbete. För att kunna hjälpa en klient behöver den professionelle kunna leva sig in i klientens situation och förstå hur denne känner (Holm 2009:100). Det sociala arbetet kretsar kring att förändra klientens situation till det bättre. Den professionelle behöver därför förstå klientens situation och vad det är i dennes situation som behöver förändras och därigenom planera sina insatser utifrån denna förståelse. För att kunna förstå andra behöver vi kunna se på saker utifrån den andres perspektiv. Detta är en förmåga som vi redan som barn tränar upp med hjälp av fantasi och lek (Dunk-West 2016:94). När den professionelle ska leva sig in i sin klients situation kan egna erfarenheter som liknar klientens vara till nytta. Egna erfarenheter av exempelvis förtryck, våld, missbruk, diskriminering eller orättvisa kan vara till hjälp i förmågan att förstå klientens tillvaro. Ofta kan dessa erfarenheter vara en motivation till att människor väljer att arbeta inom socialt arbete (Dunk-West 2016:94). Alla som arbetar inom socialt arbete har emellertid inte egna erfarenheter som kan hjälpa dem att leva sig in i sin klients perspektiv, vilket kan göra det svårt att sätta sig in i klientens perspektiv. Det finns dock andra sätt att utveckla empatisk förståelse än genom förstahandserfarenhet. I förhållande till detta nämner Holm att bland annat skönlitteratur, film och TV kan vara ett sätt att få inblick i människors levnadsöden, erfarenheter och känslor. Dessa benämns som *ställföreträdande erfarenheter* (Holm 2009:100).

4.1.2 Självkännedom

Att ha en god självkännedom är en av flera aspekter som enligt Holm (2009) skiljer en professionell hjälpare från en amatör. I självkännedomen ingår, bland annat, att vara medveten om egna svagheter och styrkor (Holm 2009:82, Holm 2002:68). Detta möjliggör för den professionelle att förhålla sig till dessa svagheter och styrkor i mötet med klienten. Exempel på svagheter som Holm tar upp i relation till den professionelle är att denne kan vara konflikträdd och därför undvika vissa känsliga, men viktiga ämnen, i samtal med klienter. Den professionelle kan även ha ett behov av att bli omtyckt och sätter därför inte de gränser som krävs i mötet med en klient (Holm 2009:83). Det är först när den professionelle blir medveten om sina svagheter som det är möjligt för denne att bearbeta dem och utvecklas.

På samma sätt behöver den professionelle vara medveten om egna behov och känslor. I mötet med klienten så är det klientens behov som ska bli tillgodosett, inte den professionelles. Den professionelle behöver därför kunna undvika att drivas av sina egna behov och avstå från personliga belöningar, som inte gynnar klienten. Den professionelle behöver bygga upp en speciell motivation som inte grundar sig i det egna behovet, utan som istället grundar sig i att göra ett gott arbete i mötet med klienten (Holm 2002:68). När det kommer till den professionelles känslor så är dessa inte något som kan, eller ska, trängas undan. Att vara professionell är inte detsamma som att vara känslökall. Känslor är tvärtom en viktig del i rollen som professionell hjälpare. Den professionelle behöver emellertid vara medveten om egna känslor och förstå hur dessa kan påverka arbetet. Egna känslor får, enligt Holm, inte styra det professionella arbetet så till den grad att de tar överhand och därigenom riskerar att påverka det professionella omdömet. Bedömningarna socionomen gör ska styras av klientens behov samt de organisatoriska förutsättningar som finns. Att bli medveten om sina känslor gör att den professionelle kan kontrollera dem och avsiktligt välja hur denna ska hantera dem så att de inte påverkar det professionella mötet negativt (Holm 2002:67).

I förhållande till detta tar Holm upp begreppet *affekttolerans*. Detta innebär vilken förmågan att hantera och reglera egna känslor så att de inte tar överhanden. Kan individen hantera egna känslor behöver denne, enligt Holm, inte vara rädd för att vissa svåra känslor ska uppstå (Holm 2009:109). En person med låg affekttolerans kan i mötet med andra undvika samtalsämnen som kan väcka svåra känslor, vilket, enligt Holm, kan vara en stor brist, speciellt i förhållande till den professionella kompetensen.

En annan del i självkännedomen är att vara medveten om egna fördomar och attityder. Klienter ska endast bedömas utifrån sina handlingar, inte utifrån egenskaper som kön, etnicitet eller religion (Christoffersen 2007:35). Den professionelle behöver därför rannsaka sig själv och identifiera vilka fördomar och attityder denne kan tänkas ha till sina klienter. Holm menar att det krävs av den professionelle att denne har ett intresse för människor och därför har en viss människosyn som utgår från att alla människor har ett värde som är absolut och inte graderbart (Holm 2009:52).

4.1.3 Coping

Att arbeta som professionell hjälpare kan ibland vara påfrestande. En del i det professionella förhållningssättet är att kunna hantera dessa påfrestningar på ett sätt så att det inte missgynnar eller skadar klienten (Holm 2009:10). Att hantera påfrestningar kan benämnas vid begreppet "coping". Flera forskare har teoretiserat detta begrepp och Holm tar bland annat upp Stryder (1999), som vi har valt att utgå från. Detta eftersom Stryder tydligt beskriver coping-strategier som vi anser är tillämpbara i vår analys av vår data.

Coping kan definieras som en respons vars syfte är att minska den fysiska, emotionella eller psykiska påverkan som stressfulla situationer eller problem i vardagen kan framkalla hos en individ (Stryder & Dinoff 1999:5) I enlighet med denna definition är copingstrategier de responser som är effektiva för att minska dessa oönskade effekter. Effektiviteten hos en copingstrategi är dels beroende av dess förmåga att minska omedelbar ångest, och dels hur den påverkar individens välmående i det långa loppet. Coping är inte alltid en medveten handling utan kan vara något som kan ske även undermedvetet, vanligast är dock att coping-strategin är en medveten handling. Det är med hjälp av copingstrategier som vi klarar av att hantera de många utmaningar livet för med sig och som bidrar till allmänt välmående (Stryder & Dinoff 1999:5-6, 13). Enligt Stryder och Dinoff finns det två olika typer av coping; problemfokuserad och känslufokuserad. Problemfokuserad coping handlar om ansträngningar gjorda för att påverka eller kontrollera källan till stress. Dessa ansträngningar kan handla om att lära sig nya färdigheter eller att generera alternativa lösningar, vilka hjälper den berörda att lösa ett problem eller komma över ett hinder. Känslufokuserad coping innebär försök att hantera känslomässiga responser till stress, detta kan handla om att försöka bli medveten om egna känslor och skapa förståelse för dess härkomst, att erkänna sina känslor och att det är okej att känna så. Detta kan antingen mynna ut i ett uttryck av känslorna, eller också innebära att individen försöker tränga undan sina känslor eller bagatelliserar dem (Holm 2009:136), eller att individen söker emotionellt stöd hos andra (Stryder & Dinoff 1999:10).

4.1.4 Kort sammanfattning

Utifrån denna teoretiska grund kommer vi i vår analys lägga fokus på begreppen empati, förståelse, ställföreträdande erfarenheter, självkänedom, affekttolerans, coping, i den analys vi gör av vår empiri. I följande kapitel där vi gör en utläggning om delar av den forskning genomförd om socialt arbete och konst kopplar vi dessa teoretiska begrepp till vardera artikel för att förtydliga varför artiklarna är relevanta för oss i denna studie.

5. Tidigare forskning

5.1 Inledning

Forskning gällande konst och den inverkan konst kan ha på människor är väldigt omfattande. Vi har därför avgränsat oss, med vissa undantag, till studier som berör konst och dess betydelse för socialt arbete. En stor del av denna forskning kretsar kring hur konst kan användas av socialarbetare i arbetet med klienter, vilket inte är av betydelse för oss. Vi har istället fokuserat vårt sökande efter forskning som handlar om konstens inverkan på socialarbetarens professionella förmågor, med utgångspunkt i de förmågor och egenskaper som ryms under teorin om det professionella förhållningssättet. Vissa av de artiklar vi har hittat gällande detta berör moment där konst på olika sätt har använts för att utbilda studenter inom socialt arbete. Även om vi inte undersöker studenter, utan yrkesverksamma socionomer, så anser vi att dessa artiklar är relevanta för vår studie. De visar på vilka olika sätt konst kan vara till nytta för att stärka professionella förmågor och egenskaper som är av betydelse för det sociala arbetet. Vi vill undersöka om även det frivilliga konst-engagemanget i socionomers vardag kan bidra till liknande resultat.

Samtliga av de artiklar som här presenteras är internationellt publicerade. Vi har inte funnit några svenska artiklar som vi ansett vara relevanta för vår studie. Detta ser vi emellertid inte som något problem, då den effekt konst har på människor inte är beroende av den nationella kontexten.

Majoriteten av de artiklar vi har ansett vara relevanta är skrivna inom de senaste tio åren. Den forskning vi presenterar här består dels av vetenskapliga artiklar samt delar ur antologin *Art And Social Work Practice* (Huss & Bos 2019), där flera av de forskare som ligger i framkant gällande forskning kring konstens potential för socialarbetare sammanställer den forskning de har bedrivit på detta område. Detta kapitel har vi delat upp utefter den konstform de olika studierna berört.

5.2 Bildkonst

En forskare som ägnat flera studier åt konstens betydelse för det sociala arbetet är Efriath Huss, som även är en av redaktörerna bakom ovan nämnda antologi. Hon visar i en studie hur konst kan hjälpa socialarbetare att hantera de krav och den stress som det sociala arbetet kan medföra. I en studie från år 2012 fick socialarbetare genom teckningar uttrycka stressfaktorer som ligger bakom deras upplevda känsla av stress. Teckningar kan enligt Huss (2012) både vara metaforiska och konkreta, och att uttrycka ett problem eller en stressande situation via en teckning kan möjliggöra för personen att djupare reflektera över problemet eller situationen (Huss 2012:691). I studien blev socialarbetare ombudda att rita en bakomliggande orsak till att de upplever stress. Detta fick socialarbetaren att först och främst reflektera över vad exakt det är som får denna att känna stress och sedan fundera över hur denna stressfaktor skulle kunna förmedlas via en teckning. Socialarbetaren fick sedan förklara sin teckning och därigenom ytterligare definiera stressfaktorn, både för sig själv och mottagaren. Detta kunde ge socialarbetaren nya insikter kring stressfaktorn, vilket, enligt Huss, kunde hjälpa denne att komma på lösningar på problem eller nya sätt att hantera sin stress (Huss 2012:966-968) Att på detta sätt använda teckningar för

att upptäcka och hantera stressfaktorer visar på att tecknande kan användas som en copingstrategi. Studien visar även på att konst kan ha en viktig roll i socialarbetarens utforskande av dennes omvärld och inre, vilket är en process essentiell för utvecklandet av *självkänedom*. Huss har gjort flera liknande studier, bland annat en där socialarbetare som arbetar i krigszoner fick definiera sina upplevelser med hjälp av teckningar. Detta upplevde socialarbetarna hjälpte dem att hitta strategier för att hantera kraven i sitt arbete (Huss, Sarid & Cwikel 2010). I en annan studie undersökte Huss (2007) hur teckningar kunde få socialarbetare att förstå sina klienters upplevelser av utsatthet och förtryck. Hus gav individer från en minoritetsgrupp i Israel i uppgift att genom teckningar förmedla sina upplevelser. Detta blev ett sätt för socialarbetare i Israel att skapa sig en förståelse för denna grupps situation, då dessa på grund av språkskillnader kunde ha svårt att beskriva sina upplevelser verbalt till socialarbetare (Hus 2007).

River, Thakoordin och Billing (2017) beskriver i *Creativity in social work education and practice: reflections on a survivor arts project* liknande hur konst kan skapa en större förståelse för andra människors situation. I denna artikel analyseras ett projekt där studenter som studerar socialt arbete fick besöka en konstutställning med tavlor målade av personer som beskrivs som "överlevare". Överlevarna var personer som på olika sätt genomlidit svårigheter till följd av psykisk ohälsa, misshandel, att leva med en funktionsvariation eller att vara flykting (River, Thakoordin & Billing 2017:759-764). Konsten som presenterades bestod av tavlor som överlevarna målat för att representera det de har gått igenom. Vissa av målningarna uppfattades som upprörande och obehagliga, vilket ledde till en diskussion bland studenterna om hur exponeringen för detta kunde vara nyttigt, eftersom det förberedde dem för deras framtida yrke. De starka känslor som konsten väckte hos deltagarna ledde till insikter och en *empatisk förståelse* som River, Thakoordin & Billing (2017) menar inte alltid går att uppnå i mer traditionell pedagogik (River, Thakoordin & Billing 2017:761). Denna djupare förståelse för människors livssituationer gav även en bredare förståelse för hur individen i rollen som professionell socialarbetare ska kunna hjälpa sina klienter. Socialarbetare har ett krav på sig att alltid göra en individuell bedömning och alla insatser ska vara personligt anpassade för den enskilde klienten. Detta kräver att socialarbetare har en förmåga att tänka innovativt och med hjälp av sin kreativitet försäkra sig om att klientens behov tillgodoses (River, Thakoordin & Billing 2017:768).

En ökad medvetenhet om den känslomässiga reaktionen i mötet med utmanande tavlor kan även ses som en process i utvecklande av *självkänedom*. Förståelsen för konstnärens utmaningar i livet kan även bidra till en ökad förståelse för denna och därmed även utveckla socialarbetarens empatiska förmåga.

5.3 Skönlitteratur

Att konst kan användas för att ge socialarbetare, eller studenter som studerar socialt arbete, en större *förståelse* för klienter är något som har visats på i fler studier. En av dessa är *PUSH(ing) Limits: Using Fiction in the Classroom for Human Behavior and the Social Environment* i vilken forskarna Mendoza, Bonta, Horn, Moore, Gibson och Simmons (2012) visar på hur studenter

som studerar socialt arbete kunde dra nyttiga lärdomar från en, delvis självbiografisk, skönlitterär bok som berörde ämnen såsom; analfabetism, tonårsgravitet, HIV-AIDS, fysisk och psykisk misshandel och hemlöshet. I studien fick studenter läsa denna bok och sedan i grupp diskutera den. Därefter fick de fundera på vilka interventioner som de i rollen som professionell socialarbetare skulle kunna göra för att bistå karaktärerna i boken (Mendoza et. al. 2012:376-377). Genom att i boken få en djup inblick i en potentiell klients livssituation, dennes känslor, tankar och upplevelser visade studenterna en ökad *empatisk förståelse* för hur det kan vara att befinna sig i en utsatt situation. Boken fick dem att kritiskt reflektera över de olika biologiska, psykologiska, sociala, ekonomiska och politiska faktorer som påverkade karaktärerna i boken och även kring den roll socialarbetare kan spela i klientens liv. Samtidigt fick studenterna insikter kring egna värderingar, antaganden och uppfattningar, och på så sätt utvecklade de sin professionella *självkännedom* (Mendoza et. al. 2012:380). Under hela studien uppmanas studenterna att vara kreativa, vilket utmärkte sig i deras diskussioner och skriftliga inlämningar där de visade på en stor bredd i de interventioner de ansåg passande, både på mikro - och makronivå (Mendoza et. al. 2012:385-388). En liknande studie genomförd av Scourfield och Taylor (2014) visar även den hur skönlitterära böcker kan vara ett sätt för studenter som studerar socialt arbete att lära sig om utsatta människors livssituation. Genom att föreslå sociala insatser som skulle kunna vara till hjälp för karaktärerna i boken tränade studenterna sin förmåga att omsätta teoretisk kunskap i praktiken (Scourfield & Taylor 2014:537).

Den inverkan skönlitteratur kan ha på läsarens empati-förmåga och förståelse för andra är även något som Kidd och Castano (2013) undersöker in en kvantitativ studie. Deltagarna i denna studie delades in i två grupper, där den ena gruppen fick läsa skönlitterära böcker, medan den andra gruppen enbart fick läsa icke-fiktio, såsom facklitteratur. Resultatet visade att deltagarna som läst skönlitterärt fick högre resultat på tester som mätte *empati* och *förståelse för andra*, än gruppen som läst facklitteratur. Kidd och Castano (2013) anser att detta resultat kan bero på att läsaren får tillgång till karaktärers djupa subjektiva beskrivningar av erfarenheter, och får se världen ur karaktärernas perspektiv. Därigenom ökar de sin förståelse för andra människors och hur andras perspektiv kan skilja sig från det egna (Kidd & Castano 2013:378).

Att läsa böcker och på så sätt under en kort period undfly sin egen verklighet kan vara en väldigt nyttig del av personers fritid, det kan bland annat vara ett sätt att hantera den stress man utsätts för (Scourfield & Taylor 2014:534). Bos (2019) menar att engagemang i konst, vare sig det gäller att läsa, se på film, lyssna på musik eller att ägna sig åt kreativa aktiviteter såsom att måla kan framkalla positiva känslor, vilka kan motarbeta stress och andra negativa känslor. Bos (2019) tar även upp aspekten att personer mår som bäst när de befinner sig i ett tillstånd av *flow*. Detta innebär ett fullständigt engagemang i en aktivitet. Allt annat än den specifika aktiviteten blir då oviktigt; personen blir helt absorberad av det den håller på och känner stor meningsfullhet och tillfredsställelse. Att under en tid befinna sig i detta tillstånd kan minska upplevda känslor av stress och även ge personen ökad kraft och energi att ta sig an problemen som orsakar stressen. Att engagera sig i konst beskrivs som ett effektivt medel för att försätta sig i detta tillstånd (Bos 2019:12). Att socialarbetare hittar strategier för att hantera sin stress är av stor betydelse. Bland annat så har Kapoulitsas & Corcoran (2015) visat på att hög stress kan leda till en bristande

empatisk förmåga (Kapoulitsas & Corcoran 2015:88). Stress kan på detta sätt påverka socialarbetarens professionalitet.

Mallan (2017:16) visar även på att vi genom att i böcker läsa om karaktärer som utsätts för svåra utmaningar kan ta lärdom av hur karaktärerna lyckas överkomma dessa utmaningar. Läsaren kan på detta sätt utveckla egna strategier, grundade i lärdomar från litteraturen, vilka kan användas för att hantera personliga utmaningar (Mallan 2017:16). Att läsa om hur karaktärer uthärdar omfattande påfrestningar och klarar av att gå vidare från dessa kan även inge hopp hos läsaren att även denne kan ta sig igenom tuffa omständigheter (Mallan 2017:17). Att genom konst placera sig i andra individers världar kan alltså ge personer insikter och nya perspektiv gällande egna problem och hur dessa kan hanteras.

5.5 Film

Filmer har länge använts i lärande syfte. Film är en konstform som går relativt snabbt att konsumera, i jämförelse med att exempelvis läsa en bok (Serpen, Demirbilek, Duyan, Megahead 2018:877). Filmer kan öppna ögonen för andra perspektiv på den sociala verkligheten och kan därigenom konfrontera allmänt vedertagna uppfattningar och definitioner på sociala problem genom att utspelas utifrån synvinkeln av samhällets mindre hörda röster (Verschelden, De Haene, Van Steenberghe & De Droogh 2019:229). I en kvalitativ studie av Özensoy (2019) menar denne på att filmen bör vara en del av inom utbildningar som berör samhällsvetenskap. Filmer kan effektivt förmedla information om historiska, kulturella, sociala och politiska frågor, samtidigt som de kan vara underhållande och emotionellt engagerande att se på (Özensoy 2019:130).

Serpen et. al (2018) undersöker i en studie hur film kan användas för att minska studenters negativa attityder och fördomar gentemot homosexuella personer. De undersöker i sin studie hur film kan användas för att minska negativa attityder och fördomar gentemot homosexuella personer. Serpen et. al. menar att homofoba känslor kan hindra socialarbetare i deras bedömningsarbete med klienter. Forskarna utgår från den internationella federationen för socialarbetare (ISFW) som slagit fast att socialarbetare har ett ansvar att främja social rättvisa, vidmakthålla och försvara mänskligt välmående, och att bestrida negativ diskriminering (ISFW 2014). Därför är homofoba fördomar inte förenligt med utförandet av det sociala arbetet. Negativa attityder och misinformation om homosexuella reducerar socialarbetarens förmåga att på ett professionellt sätt bemöta och hjälpa homosexuella klienter. Det är därför av stor vikt att studenter har möjlighet att utforska sina attityder och reflektera över hur dessa kan påverka dem i deras framtida arbete (Serpen et. al 2018:876). I studien fick studenter, över en period på 9 veckor se på filmer som på olika sätt berörde homosexualitet, såsom "Philadelphia", "All About My Mother", "Milk och Dallas Buyers Club", och under tiden skriftligt utvärdera sina reflektioner kring filmerna. Studenternas attityd gentemot homosexuella mättes innan och efter dessa nio veckor och resultatet kunde visa på positiva attitydförändringar (Serpen et. al. 2018:879).

5.6 Teater

Cisneros (2019) beskriver i *Art and social work practice* en studie där en teateruppsättning baserad på intervjuer med funktionsvarierade personer, fick deltagarna i studien att kritiskt reflektera över diskriminering. Teateruppsättningen kretsade kring en rullstolsbunden tonåring som till följd av sin funktionsvariation inte tilläts delta på en skolbal. Handlingen i uppsättningen utformades gemensamt med publiken, som tillsammans fick diskutera de problem som huvudkaraktären stod inför och komma med förslag på lösningar som sedan utspelades i teatern. Deltagarna i denna övning blev väldigt engagerade. Genom att känna delaktighet i att göra situationen bättre för huvudkaraktären på scenen ansåg flera deltagare att det är även möjligt att bidra till förändring i det verkliga samhället. Teatern hade synliggjort diskriminering som deltagarna tidigare inte varit medvetna om, samt visat hur diskriminering kan motarbetas och vilka följder den kan få (Cisneros 2019:84). Teaterns potentiella betydelse för det sociala arbetet är även något som undersöks av Dennison (2011) där studenter som studerar socialt arbete, tillsammans med teaterpedagoger och dramastudenter, fick rollspela som socialarbetare och klienter. Studenterna ansåg att detta var en bra övning, dels eftersom de fick en ökad förståelse för hur det kan vara att befinna sig i klientens situation, alltså ett utvecklande av deras empatiska förmåga. Studenterna ansåg även att de fick träna på sin förmåga att bemöta klienter och därigenom upptäcka sina styrkor, svagheter och färdigheter, alltså ett utvecklande av deras självkänedom. Att göra dessa övningar ihop med dramastudenter visade sig vara av stor betydelse, då dessa på grund av sina färdigheter gällande skådespel kunde göra rollspelet mer levande (Dennison 2011:428).

5.7 Musik

Reybrouck, Podlipniak & Welch (2020) lägger i sin artikel *Music Listening as Coping Behavior: From Reactive Response to Sense-Making* en teoretisk grund för musik som copingmekanism utifrån tidigare forskning kring musikens psykologiska påverkan. I studien beskriver de hur musik kan främja emotionella upplevelser, både positiva och negativa. Musik kan därför ses som ett verktyg för coping då den både kan intensifiera känslor samt motverka känslor. Detta förklarar individers behov av musik i olika situationer. För att använda musik som coping krävs en medvetenhet från individen för vilka typer av musik som ger upphov till olika responser hos denne. Att ha personliga kopplingar till ett särskilt musikstycke som väcker någon form av känsla, som individen kan ta till för att på något sätt påverka sin tillvaro genom att frammana den känslan musiken för med sig. Utöver känslor kan musiken som coping även vara ett sätt att ta vara på energi eller att försöka göra vardagen meningsfull. Att lyssna på musik är en komplex process, som anspelar på medvetna och omedvetna faktorer. Förmågan att påverkas av musik är både ärvd och inlärdd (Reybrouck, Podlipniak & Welch 2020:4-5, 13).

5.8 Sammanfattning

Detta forskningsunderlag tyder på att konst kan ha en inverkan på förmågor och egenskaper som är av betydelse för det professionella förhållningssättet. De teoretiska begrepp som vi i denna studie utgår från, såsom empati, självkänedom och coping, tas upp frekvent i forskningen som gjorts gällande konstens potential för socialarbetare, samt människor i stort. En stor del av denna

forskning har gjorts under kontrollerade former där deltagarna har genomfört ett konst-moment och i direkt anknytning med detta fått reflektera över hur detta moment påverkat denne. Vi vill undersöka om liknande upplevelser går att finna hos de socionomer vi intervjuar, kopplat till konsten i deras vardag.

6. Metod

I det här avsnittet presenterar vi studiens metodologiska upplägg. Först redogör vi för hermeneutiken som är vår vetenskapsteoretiska förankring. Därefter beskriver vi hur vi gick tillväga i vår datainsamlings- och urvalsprocess i form av semistrukturerade intervjuer av yrkesverksamma socionomer. Vi presenterar och diskuterar även vårt tillvägagångssätt, betydelsen av vår förförståelse samt hur vi valt att analysera vårt insamlade material. Avsnittet avslutas med etiska överväganden och en kritisk reflektion.

6.1 Vetenskapsteoretisk förankring

Vi utgår i denna studie från det hermeneutiska perspektivet. Grunden inom hermeneutiken är att tolka material och på så sätt skapa en förståelse för det som undersöks. Detta perspektiv överensstämmer med vårt syfte att skapa oss en förståelse för hur socionomer upplever att konst kan påverka dem i deras yrkesroll. Det hermeneutiska perspektivet understryker att all mening och all förståelse är strukturerad av medvetna, eller icke-medvetna fördomar; vår förförståelse. Förförståelsen gör det möjligt för oss att förstå och finna mening i det nya vi möter, samtidigt som den sätter gränser för vår kunskap, och påverkar hur vi tolkar och uppfattar vår omvärld (Thomassen 2007:99). Ett sätt att förklara detta kan göras med stöd av Hans-Georg Gadamer (citerad i Thomassen 2007) och hans begrepp förståelsehorisont. Vår förståelse liknar Gadamer vid en horisont, vilken antyder att den är något vi inte kan se bortom. Horisonten sätter gränsen för vad som är synligt från vår utsiktspunkt. Horisonten är emellertid föränderlig. Genom erhållandet av nya erfarenheter och förståelse så flyttar horisonten på sig och nya saker blir synliga. Varje enskild individ bär på, och är begränsad av, sin egen förståelsehorisont och i möten med en annan person så kan det enligt Gadamer ske en horisontsammanmältning. I mötet individer emellan finns det möjlighet att ta del av den andres förståelse och på så sätt vidga den egna horisonten (Thomassen 2007:97-98). I våra intervjuer samt i analysen av vår data så breddar vi vår horisont och skapar och därigenom en större förståelse för hur konst kan påverka socionomers professionalitet.

När vi tolkar och försöker förstå de upplevelser som respondenterna beskriver så påverkas vi av vår förförståelse, vilken oundvikligen kommer att influera de tolkningar, analyser och slutsatser vi gör (Solhberg & Solhberg 2019:309). Vi redogör därför närmare för vår förförståelse i avsnittet *Vår Förförståelse* så att den som läser denna studie själv har en möjlighet att avgöra till vilken grad vår studie kan ha påverkats av vår förförståelse.

I vår studie genomförs vår hermeneutiska tolkning utifrån en abduktiv metod vilket innebär att vi gör både induktiva och deduktiva tolkningar av vår empiri. Den induktiva tolkningen sker när vi tolkar det transkriberade intervjumaterial som utgör vår empiri genom en tematisk analys, vilket utgör grunden i kapitlet *Resultat & Analys*. I denna process försökte vi att inte styras av vår förförståelse eller av de teorier och den tidigare forskning som vi utgår från. Istället försökte vi på ett förutsättningslöst sätt som möjligt tolka och sammanställa det våra respondenter sagt och som vi ansåg vara av relevans för vårt forskningsområde. Först därefter började vi analytiskt bearbeta de teman som framkom under den tematiska analysen, där vi kopplar vår empiri till våra teorier och tidigare forskning, och denna process blir därför mer deduktiv. Vi har en teori om att

konst kan påverka de förmågor och egenskaper som innefattas av det professionella förhållningssättet och i denna fas av vår analys testas vi den teorin. I detta slutliga steget i vår analys av empirin använder vi oss av den hermeneutiska cirkeln som metod för att uppnå förståelse. Denna kommer vi att redogöra för under rubriken 6.6.2. *Förankring av resultatet genom den hermeneutiska cirkeln.*

6.2 Datainsamlingsmetod

Som datainsamlingsmetod har vi valt semistrukturerade intervjuer. Intervjuer är en kvalitativ forskningsmetod och är den metoden som lämpar sig bäst ifall forskaren på djupet vill undersöka personers erfarenheter och upplevelser (Sohlberg & Sohlberg 2019:161). Vi har utfört tio individuella semistrukturerade intervjuer med yrkesverksamma socionomer. Vi skapade inför intervjuerna en intervjuguide med förutbestämda men öppna frågor samt teman som vi ville behandla under intervjun, vilka vi också berörde i samtliga intervjuer. Öppna frågor och generella teman används i intervjuguiden eftersom det tillåter respondenten att fritt, och med egna ord, besvara och reflektera över frågorna som ställs, vilket kan ge oss riklig data (Carey 2012:113). Den semistrukturerade intervjuformen gjorde det möjligt för oss att ställa följdfrågor i respons till de svar vi fick från respondenterna. Svaren vi fick gav oss nya insikter vilka låg till grund för ytterligare frågor. Detta går hand i hand med vår hermeneutiska utgångspunkt. I intervjuerna tog vi del av våra respondenters förståelsehorisonter, vilket vidgade vår egen horisont och på så sätt möjliggjorde det för oss att ställa andra frågor som vi från början inte tänkt på. Följdfrågor kunde även användas för att fördjupa respondenternas svar, samt för att förtydliga eller specificera aspekter av svaren.

Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon. Detta för att för att möjliggöra vår tematiska analys via transkriberad intervjudata. Till följd av den pandemi vi befinner oss i så var det inte möjligt för oss att ha fysiska möten med våra respondenter. Intervjuerna skedde därför över e-mötestjänsterna Zoom eller Microsoft Teams beroende på vilken tjänst respondenten var bekvämast med. Att genomföra intervjuerna över e-mötestjänst var inget bekymmer, då både vi och våra respondenter vid det här laget var vana vid att ha möten över dessa. Vad de nätbaserade intervjuerna möjliggjorde var att vi kunde söka respondenter inom en bredare geografisk omfattning.

6.3 Urval

Målet med studien var att identifiera om vardagligt konst-engagemang har en inverkan på socionomers förmåga att bedriva socialt arbete. Vårt enda kriterium var att de vi intervjuade var yrkesverksamma socionomer. Detta motiverar vi dels genom vår tidsbrist; att vi så fort som möjligt behövde få tag i socionomer som var villiga att delta i studien, och vi ansåg att ju mer obegränsade vi var i vårt urval, desto fortare skulle vi kunna få tag i respondenter. Dels motiverar vi det med att vi studerar upplevelser av konst, något som i grunden är väldigt subjektivt och personligt. Vi såg därför inget värde i att begränsa vårt urval till en viss yrkesgrupp eller att styra vårt urval mot någon form av homo- eller heterogenitet. Vi har heller inte någon frågeställning som syftar till att undersöka upplevelser av konstens betydelse i förhållande till en specifik

yrkesgrupp, antal år som yrkesverksam socionom eller kön, så dessa faktorer var inte heller av betydelse för oss.

För att finna respondenter skickade vi först e-postmeddelande till ett 20-tal enhetschefer inom Sverige vars kontaktuppgifter fanns tillgängliga antingen på nätet eller som vi fick tag på genom våra tidigare etablerade kontakter inom det sociala arbetet. Alla enhetschefer var verksamma på olika typer av socialkontor. I e-postmeddelandet beskrev vi kort vår studie och bifogade vårt informationsbrev samt bad dem vidarebefordra detta e-postmeddelandet till de verksamma socionomerna på respektive arbetsplats. Vi laddade även upp vårt informationsbrev på ett nätbaserat socionom-forum med, vid inläggs-tillfället, 18.6 tusen medlemmar där vi bad intresserade socionomer höra av sig till oss via mejl. Via enhetschefer kom vi i kontakt med sju av våra respondenter och genom det nätbaserade socionom-forumet fann vi ytterligare tre respondenter. I informationsbrevet skrev vi att om mottagaren var intresserad och hade möjlighet att delta i en intervju var denne välkommen att höra av sig till oss via e-post. Vi gav även en kort presentation av studien och hur intervjuprocessen skulle se ut samt beskrev hur vi tänkt förhålla oss angående sekretess och anonymitet. Eftersom vi hade begränsat med tid för genomförande av intervjuer intervjuade vi de första tio som hörde av sig till oss angående intresse.

6.4 Tillvägagångssätt

Intervjuerna genomfördes över antingen e-mötestjänsterna Zoom eller Microsoft Teams med samtliga deltagare. För att spela in intervjuerna använde vi oss av diktafon vilken vi först började spela in med när muntligt samtycke getts av vardera respondent. Inför intervjuerna skapade vi, som nämnts ovan, en intervjuguide vilken utgick från de ämnen vi ville beröra under intervjun. Dessa ämnen formulerades dels som öppna frågor och dels som områden vi kunde fånga upp under intervjun och be respondenterna bygga vidare på. Det var av vikt för oss att inte ställa ledande frågor och vi ställde därför endast öppna frågor samt formade olika teman som vi hoppades täcka under intervjuerna. Utgångspunkten var att få respondenterna att ge sin bild av vad konst innebär för dem och vidare om de kunde koppla det de anser vara konst och konstens upplevda attribut till egenskaper av vikt för sin yrkesroll. Intervjuerna började alltid, utöver formaliteterna, med att respondenterna fick presentera sin yrkesroll kort och beskriva sina arbetsuppgifter. Detta var dels för att vi skulle få en bild av detta, men även för att låta respondenterna komma igång i sitt berättande. Därefter följde alltid frågan "Vad är konst för dig?" vilken vi använde som en språngbräda in i vårt forskningsområde. Respondenterna fick prata fritt kring de frågor vi ställde och ibland tog informanterna egna initiativ under intervjun. Vi närvarade båda två under vardera intervju och turades om att styra samtalet utifrån intervjuguiden. När den ena skötte samtalet fokuserade den andre på att fånga upp eventuella följdfrågor och annat av intresse för att gå djupare i under intervjuerna.

Intervjuerna tog mellan 30-60 minuter. Vi upplevde inte att vi fick avbryta någon av intervjuerna på grund av tidsbris. Vid intervjuernas slut upplevde vi alltid att vi täckt de områden som vår intervjuguide omfattade. Vi hade som mål att genomföra tio intervjuer vilket vi uppnådde. När vi genomfört sju intervjuer hörde ett antal individer av sig angående intresse att delta. I det skedet tackade vi nej då vi redan i dessa sju genomförda intervjuer upplevde att likartade

beröringspunkter mellan socialt arbete och konst återkom. Vi upplevde alltså en mättnad och att ytterligare intervjuer utöver de planerade tio inte skulle innebära ny kunskap.

6.5 Förförståelse

Eftersom vi utgått från det hermeneutiska synsättet då vi tolkat vår empiri, förutsätter vi att vi i denna process påverkas av vår egen förförståelse. Vår förförståelse grundar sig dels i den forskning vi har tagit del av gällande ämnet vi studerar, samt egna personliga erfarenheter av konstens betydelse för oss. Vi har inom den tidigare forskningen kunnat läsa studier vars resultat tyder på att konst kan ha en stor inverkan på viktiga aspekter inom det professionella förhållningssättet. Vi försökte medvetet förhålla oss till denna förståelse i vår utarbetning av vår intervjuguide, vilket vi förhöll oss till på så vis att vi undvek att ställa ledande frågor som kunde påverka respondenterna i svar.

Den kanske viktigaste, och svåraste delen, av vår förförståelse att förhålla oss till var våra egna erfarenheter av konst och den betydelse konsten har för oss. Konst spelar en stor roll i våra liv, och vi har en positiv syn på konst och anser att konsten påverkar våra egna förmågor och egenskaper. Vi är båda film- och musikintresserade där vi både upplevt att främst vårt filmintresse bidragit till en god förståelse för människor och sociala problem. Utöver detta ägnar vi stor del av vår fritid till andra kreativa aktiviteter som att måla och spela in musik, vilka är aktiviteter vi anser spela en essentiell roll i vårt välmående. Vi ansåg det därför viktigt att tolka vårt material kritiskt, och inte bara ta med upplevelser av konst som stämmer överens med vår egen bild av konsten. Det visade sig emellertid att våra respondenter hade en liknande positiv syn på konstens betydelse, vilket troligtvis hänger samman med hur vi i urvalsprocessen beskrev vår studie som konst-fokuserad och efterfrågade intresserade respondenter.

6.6 Analysmetod

Vi har analyserat vår empiri med hjälp av en tematisk analys, vilken är en metod som går ut på att identifiera återkommande teman i vår data (Braun & Clarke 2006:79). Denna analys skedde induktivt, då vi endast letade efter teman som var relevanta för vår frågeställning, och inte relevanta för våra teorier och tidigare forskning. Att först genomföra en förutsättningslös tematisk analys av våra transkriberade intervjuer ansåg vi fördelaktig då vi kunde få ett resultat opåverkat av tidigare forskning och de vetenskapliga teorier vi ingående använt oss av i uppbyggandet av studien. För att uppnå förståelse för våra identifierade teman har vi därefter arbetat utefter den hermeneutiska cirkeln för att förankra empirin i vetenskapen.

6.6.1 Tematisk analys

Braun & Clarke (2008:87-93) beskriver tematisk analys som en process i sex faser vilka vi utgick från vid bearbetningen av materialet. I fas ett bekantade vi oss med materialet, detta innebar att vi först och främst transkriberade de inspelade intervjuerna. Under transkriberingen försökte vi bibehålla den mening vi upplevde respondenterna försökte förmedla genom att ordagrant transkribera och formatera texten utefter hur de talade. Därefter läste vi igenom materialet ett antal gånger och började markera meningar, mönster och stycken som vi kunde koppla till vår

frågeställning. Här markerade vi också stycken vi upplevde inte hade någon koppling till forskningsområdet, alltså när respondenterna talade om saker som inte hade kopplingar till varken konst eller socialt arbete. I fas två; kodning, sorterade vi bort de delar av materialet som inte ansåg inte var av betydelse för oss. Efter det steget började vi systematiskt koda intressanta drag genom resterande material. Här sökte vi likheter intervjuer emellan och färgkodade dessa, detta upplevde vi gav oss en bra överblick över materialet, särskilt när flera koder identifierades inom ett och samma stycke. Vi noterade även delar i materialet där vi upplevde att olika koder kontrasterande varande eller hade en någon form av relation. Slutligen i denna fas sammanställde vi det kodade materialet i ett dokument.

Fas tre innebär sökande efter teman (Braun & Clarke 2008:89-90). Här började vi dela upp liknande koder under generella rubriker gällande den innebörd vi tolkade i koderna. Efter samlingen av koder i lösa rubriker började vi formulera teman från dessa lösa rubriker. Här genomgick vi ett antal potentiella alternativ att dela upp koderna tematiskt innan vi landade i att dela upp koderna i teman utefter den egenskap konst relaterades till inom de olika temana.

I den fjärde fasen preciserade vi våra teman. Vi gick igenom de samlade koderna och såg till att de stämde överens med sina respektive teman. Vi landade i att tematisera utefter olika egenskaper eller processer som respondenterna beskrev i sin relation till konst och det sociala arbetet. Denna tematiseringen tyckte vi var det tydligaste sättet att dela upp materialet på samtidigt som vi presenterar ett resultat relevant för våra forskningsfrågor. Innan vi gick vidare till fas fem återvände vi, i enlighet med vår hermeneutiska ansats, till det transkriberade materialet för att se våra teman ur denna kontext och även för att säkerställa att vi inte dragit missvisande kopplingar inom våra teman.

I fas fem definierade vi och namngav våra teman. I identifierandet arbetade vi för att precisera vad i varje tema som var intressant och varför, i relation till vår forskningsfråga. Därefter sammanställde vi vårt resultat, vilket är den sista fasen som Braun & Clarke beskriver. Här skrev vi samman de identifierade teman med målet att ge en tydlig bild av vad vardera tema innebär och vad som är intressant med dessa i relation till våra forskningsfrågor. Vi plockade ur vardera tema fram representativa citat vilka vi upplevde som mest talande och tydligast i syftet att kunna förklara för läsaren hur våra respondenter yttrat sig kring det vi definierat som teman.

6.6.2. Analys av resultat utifrån teori och forskning

Efter den genomförda tematiska analysen valde vi att arbeta utefter den hermeneutiska cirkeln för att utveckla vår förståelse för de teman vi tagit fram. Denna metod innebar att vi var i ständig rörelse i tolkningen mellan delar och helhet i våra teman. Utifrån applicering av vår förförståelse, teori och tidigare forskning på både delar och helheten i våra teman gör vi tolkningar med målet att uppnå en ny förståelse (Thomassen 2007:101–102). Genom att förstå en del av helheten blev vår förståelse av helheten djupare vilket i sin tur gjorde att andra delar av helheten framkom (Sohlberg & Sohlberg 2019:87). I denna process upplevde vi att delar av materialet inte gick att förstå utifrån vårt teoretiska underlag och antog då coping som en ytterligare teori. Coping är en teori Holm beskriver i angränsning till det professionella förhållningssättet var en teori vi

tidigare förbisett men som vi upplevde ett behov av för att förstå delar av empirin som inte täcktes av de delar av det professionella förhållningssätt som vi innan valt ut. Vi upplevde även ett behov att komplettera det forskningsunderlag vi införskaffat under studiens uppbyggnad och sökte därför upp ytterligare vetenskapliga artiklar för att förstå materialet. Detta arbetssätt upplevde vi fördjupade vår förståelse av empirin samt förankrade denna till vetenskapen.

6.7 Etiska överväganden

Det har varit av vikt för oss att genomgående i detta arbete följa Vetenskapsrådet (2002) forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning, vilka bygger på fyra huvudkrav: Informationskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet och samtyckeskravet. Enligt informationskravet har vi delgett respondenterna studiens syfte och de villkor som råder för deras deltagande. Vi har även enligt informationskravet informerat respondenterna om att deras medverkan varit helt frivillig och att de närsomhelst under studiens gång kan avsluta sin medverkan utan konsekvenser. Det andra kravet är samtyckeskravet vilket inneburit att vi inhämtat ett informerat samtycke från respondenterna. De fick innan intervjun ta del av en samtyckesblankett utformad av Linköpings Universitet. Denna hade respondenten möjlighet att skriva på och skicka till oss. Samtycke kunde även delges muntligt i samband med intervjun.

Vi har även i denna studie hanterat personuppgifter som namn, arbetsplats och kontaktuppgifter vilket inneburit att vi även förhållit oss till dataskyddsförordningen (GDPR)

Konfidentialitetskravet innebär att vi har arbetat för att tillförsäkra konfidentialitet för alla respondenter, att det inte ska vara möjligt att associera personuppgifter eller information inkluderad i studien till någon av våra respondenter. Enligt detta krav spelade vi in intervjuerna med diktafon och transkriberade på ett oidentifierade vis gällande person- och verksamhetsspecifika uttalanden. Vi valde även att skriva om alla respondenter i feminin benämning för att uppnå en ökad anonymitet. Enligt nyttjandekravet har vi endast använt de uppgifter respondenterna lämnat oss till forskningsändamål. I och med detta raderade vi även alla ljudfiler från de inspelade intervjuerna efter transkriberingen.

Ett etiskt dilemma vi upplevde var i presentationen av vårt resultat, där personliga kopplingar dras av våra respondenter till olika typer av konst. För att minska möjligheten för identifikation av våra respondenter ur de citat vi presenterar valde vi att inte ge de olika respondenterna någon form av fingerade namn i denna studie så att flera citat inte direkt kan kopplas till en och samma respondent.

6.8 Tillförlitlighet och trovärdighet

Den slutliga betydelsen av all forskning handlar om att läsaren ska tro på det hen läser, vilket innebär att forskningen måste vara trovärdig för att kunna ha någon effekt inom forskarvärlden eller samhället (Ahrne & Svensson 2015:24). I detta förhållande måste läsaren förlita sig på att vår forskning är riktig och att studien genomförts på det sättet som beskrivs. Lyckas forskaren övertyga läsaren om sitt resultat har denne i den meningen lyckats med sin studie. Inom den

kvalitativa forskningen sker denna övertygelse enligt Ahrne & Svensson (2015) genom tre huvudsakliga aspekter; transparens, triangulering och återkoppling till fältet (Ahrne & Svensson (2015:24-26), vilka vi ämnat att följa i denna studie.

Enligt aspekten transparens har vi eftersträvat att tydligt redogöra för vår forskningsprocess och hur vi tänkt och resonerat i våra metodval. Vi har även lyft fram de tvivel vi har angående vårt material och försökt kritiskt belysa de svagheter vi identifierat inom vår studie. Enligt aspekten triangulering har vi i vår analys och diskussion fört samman olika typer av data i form av vår empiri, vetenskapliga teorier, tidigare forskning och annan vetenskaplig litteratur för att genom olika perspektiv styrka de slutsatser vi drar i denna studie. Detta innefattar studiens interna validitet; att det ska finnas en god överensstämmelse mellan vår faktiska data och de teoretiska idéer och slutsatser vi drar och dess interna reliabilitet. Viktigt för oss som utförare av studien har varit att vi varit överens om hur vi ska tolka vår data (Bryman 2018:465). Enligt återkoppling till fältet frågade vi vardera individ om de hade intresse att få ge synpunkter eller kommentarer på det resultat vi kommer fram till i vår studie, innan publicering. (Ahrne & Svensson 2015:26) Detta var emellertid något som samtliga respondenterna tackade nej till.

Som tidigare nämnts har det även utifrån det hermeneutiska perspektivet varit viktigt för oss att reflektera över vår egen förförståelse och dennas möjliga påverkan på de slutsatser vi drar. I enlighet med vårt hermeneutiska perspektiv är det dock inte möjligt att analysera data helt förutsättningslöst då individen alltid är påverkad av sin förförståelse (Thomassen 2007:101). Det är möjligt att en annan forskare som hade fått tillgång till vårt material skulle landa i en annorlunda tematisering och analys. En brist i denna studie har varit den tidsbrist som tidsramen för arbetet medfört där vi upplever att vi, om tiden funnits, hade kunnat angripa vårt arbete från fler vetenskapliga perspektiv och kunnat ta studien ännu ett steg längre.

7. Resultat och analys

I det här avsnittet kommer vi presentera våra teman och underteman som följer:

Teman:	Underteman:
7.2 - Konst ger en ökad förståelse	7.2.1 - Konst öppnar ögonen för nya möjligheter 7.2.2 - Konst bidrar till en ökad nyfikenhet
7.3 - Konst som stöd i hantering och bearbetning av känslor	7.3.1 Konst som distraktion och återhämtning 7.3.2 Konst ger motivation

Dessa teman analyserar vi under varje rubrik med hjälp av den teori, de begrepp och den tidigare forskning som vi valt att utgå från i denna studie. Vi inleder med en redogörelse för våra respondenter, deras konstintresse och deras syn på vad konst är.

7.1 Inledning

Våra respondenter har en varierande ålder med en erfarenhets-variation på mellan 6 månader till cirka 40 års erfarenhet av socialt arbete. Majoriteten är kvinnor. De flesta är socialsekreterare men inom varierande enheter. Yrkeserfarenheter som berörs inom intervjuerna var inom följande yrken: Socialsekreterare gällande familjehem, nyanlända, barns behov gällande våld i nära relationer, vuxenhet främst gällande boende och våld. Socialpedagog på socialkontor gällande barn och som familjebehandlare. LSS-handläggare och handläggare inom ekonomiskt bistånd.

Samtliga respondenter beskrev ett konstintresse och ansåg att konst hade ett betydande värde i deras vardag. Genomgående under intervjuerna upplevde vi engagerade respondenter som kunde ge goda beskrivningar av hur deras konstintresse spelar in i deras roll som yrkesverksamma socionomer. I ett flertal intervjuer visade respondenterna uppskattning för vårt forskningsområde och beskrev denna möjlighet att diskutera konst och dess betydelse för sitt arbete som insiktsfullt. Flertalet av respondenterna beskrev även deltagandet i vår studie som både intressant och roligt. I detta citat beskriver en respondent hur vår förfrågan väckte tankar om hur hennes konstintresse påverkar henne i yrket:

Först när jag läste [ert informationsbrev] så men gud vad konstigt så tänkte jag först men sen så tänkte jag. Nej men herregud så mycket som jag hämtar egentligen från [konsten], som jag ofta kopplar ihop med mitt arbete. Alltså åt båda håll kanske på något sätt. Det är egentligen en jättestor del det jag hämtar, både rekreation och påfyllning och personlig utveckling men där jag också kan tänka att jag liksom utvecklas i mitt arbete, att tänka kring människors livssituation, kanske framförallt i teater och litteratur skulle jag vilja säga, och film för den delen.

Inledningsvis i intervjuerna ställde vi alltid frågan “Vad är konst för dig?” Här refererade ett antal respondenter till det informationsbrev som vi skickade till dem innan intervjun, i vilket vi avsiktligt nämnde konstformer som kanske generellt sett inte uppfattas som konst, så som exempelvis tv-serier. Detta informationsbrev uppgav flera hade lett till en egen reflektion kring

vad konst egentligen är, redan innan intervjun. Flera inledde med att säga att det första de tänker på när de hör ordet konst är den målade konsten, men att konst kan vara så mycket mer än det. Ett antal konventionella konstformer togs därefter upp, såsom film, musik, teater, dans, skulptur, foto, poesi, television och skönlitteratur. Snickeri, inredning och matlagning nämndes också. En av respondenterna gjorde en distinktion mellan konst och kultur där hennes mening var att konst i huvudsak är målningar och ett vidare begrepp som innefattar former som film, tv-serier och dans är kultur. I det fallet svarade vi med att konst i denna studie innefattar det som hon ansåg vara kultur och vidare att när hon pratade om kultur under intervjun var det förstått på båda parter vägnar att detta inkluderades i vår konst-definition.

Ibland beskrevs konsten med en öppen och ingående definition av vad som gör något till konst. Konst beskrivs, i dessa fall, som något som hjälper människor att uttrycka sig eller något som ger upphov till en upplevelse. Här beskriver en respondent sin öppna definition av konst som något som väcker en personlig reaktion vilken kan få uttryck på ett flertal nivåer, både medvetna och omedvetna:

“för mig är konst någonting som får en att uppleva någonting, som skapar någon form av inre process, reflektion, eller ibland bara en rent känslomässig reaktion som jag inte riktigt alltid kan intellektuellt processa, så det kan vara på flera olika nivåer, men konst rent konkret kan verkligen vara precis allt möjligt för mig.”

Vidare frågade vi alltid om den rollen konst spelade i respondentens vardag. Här fann vi en variation i den konstform som respondenterna engagerade sig i både gällande konsumerande och utövande. Alla respondenter beskrev någon form av intresse för konst och karakteriserade dess roll i vardagen som främst positiv, men att viss typ av konst kan få dem att må dåligt. Gällande konsumerande var musik och film eller tv-serier ofta något respondenterna engagerade sig med i det vardagliga livet.

Flera respondenter talade om den konst som fanns på väggarna i hemmet som något som kunde medförde ett lugn i hemmet även om det inte var något som de alltid aktivt reflekterade kring. Även annan konst i hemmet som böckerna i ens bokhylla eller andra ting i mer inredande syfte kunde ge upphov till en trevligare miljö i hemmet. En respondent liknade sin trädgård och de växter hon odlar där som något vilket gav en liknande upplevelse som konsten i att väcka en glädje eller ro som upplevdes viktig i vardagen.

Gällande utövande av konst uppgav majoriteten av respondenterna att de engagerade sig av någon form av kreativt utövande på sin fritid. Detta innefattade; skådespeleri, regi av teater, fotografering, att sjunga, att måla, att skriva (däribland att skriva sångtexter), att spela instrument. Andra kreativa aktiviteter som också nämndes var att pyssla i olika former, att sköta om trädgård eller växter, att inreda sitt hem och att imitera. Utöver konstnärliga aktiviteter på fritiden påpekade ett antal respondenter att det sociala arbetet innehöll moment där kreativitet var en essentiell del i att utföra ett bra arbetet och kopplade detta till kreativt utövande i vardagen.

7.2 Konst ger en ökad förståelse för andra människor

Ett genomgående tema i alla intervjuer är att konst, på olika sätt, upplevs ge våra respondenter en ökad förståelse för de människor de möter i sitt yrke. Samtliga respondenter menar att de, genom konst, kan sätta sig in i andra personers perspektiv och därigenom utveckla sin förståelse kring utsatthet och sociala problem. Detta är något respondenterna anser är av stor betydelse för deras professionella yrkesroll. Flera menar att en grundläggande del i deras yrkesroll är just förmågan att kunna leva sig in i en annan persons situation. Denna förmåga möjliggör för respondenterna att bättre kunna förstå hur de på bästa sätt kan bemöta klienten och vad de kan göra för att tillgodose dennes behov, vilket detta citat belyser:

Jag tänker att jag blir berikad av filmer, jag får andra perspektiv skulle jag säga, man får leva sig in i andra människors perspektiv ... jag tänker att vara socionom, att arbeta med människor handlar ju väldigt mycket om att man ser ... alltså ... att se saker ur andra människors perspektiv och förstå vad denne är i för situation, det är liksom ett måste att kunna möta människor och förstå vad de behöver och jag tänker det är bra att man får träna på det i olika sammanhang. Jag tänker att film är ett bra medium på så vis att det rör sig inom ... påverkar ens känslor tänker jag, bild och musik tillsammans, gör ju att man blir känslomässig berörd...jag tänker att det är ett bra medium för att leva sig in i andra människors situation.

Denna respondent beskriver här att hon genom filmer kan träna på att sätta sig i andra människors perspektiv. Hon anser alltså att förmågan att kunna sätta sig in i andras perspektiv är en förmåga som kan tränas upp. Flera av våra respondenter beskriver liknande upplevelser; att de, genom framförallt film, tv-serier och skönlitteratur, får träna på att sätta sig in i olika karaktärers perspektiv. De anser att detta tränande ökar deras förmåga att även sätta sig in i olika individers perspektiv i det verkliga livet.

Att kunna se saker utifrån en annan människas perspektiv är en viktig del i den empatiska förmåga som Holm (2009) anser är grundläggande för det professionella förhållningssätt. Den empatiska förmågan möjliggör både för den professionelle att bemöta sin klient på ett bra sätt, men också att förstå på vilket sätt denne ska kunna hjälpa klienten (Holm 2009:67). Det våra respondenter uppger är att de genom konst får sätta sig in i andras perspektiv och på så sätt skapa sig en uppfattning om hur det kan upplevas att befinna sig i olika situationer. En respondent beskriver detta med att hon genom filmer och tv-serier får "en större repertoar" av upplevelser. En annan säger att "man har ju inte upplevt allting själv" och att konst kan vara ett sätt att inhämta upplevelser. Detta är också något som Holm tar upp; det kan vara svårt att sätta sig in i en klients perspektiv om den professionella hjälparen inte har egna erfarenheter som liknar klientens. Det går då att använda sig av vad Holm kallar ställföreträdande erfarenheter, att genom att få andras erfarenheter beskrivna för sig får den professionelle en uppfattning om hur det kan kännas att befinna sig i en viss situation. Holm menar att just skönlitteratur och film kan fungera som ställföreträdande erfarenheter, då vi i dessa kan få en inblick i människors levnadsöden, erfarenheter och känslor (Holm 2009:100).

Ytterligare menar Holm att rollspel kan vara ett nyttigt redskap i att förstå något ur en annans perspektiv (Holm 2009:100-101). De av våra respondenter med teaterbakgrund har upplevelser av

detta. Att i teater få gå in i en roll kan, om man, som en av våra respondenter uttrycker det, är villig att verkligen gå in på djupet i karaktärens känsloliv och erfarenheter, ge en ökad förståelse för hur det känns att befinna sig i karaktärens situation. I en teatermusikal fick en av våra respondenter gå in i rollen som förälder till en ungdom som blivit utsatt för sexuella övergrepp. Respondenten menade att detta gav henne en ökad förståelse för hur det kan vara att i en familj genomgå en sådan kris. Detta påverkade, enligt respondenten, henne i sitt förhållningssätt gentemot föräldrar hon kom i kontakt med i yrket på det sättet att hon blev mer ödmjuk:

Jag kan i teatern sätta mig in i olika känslor, olika erfarenheter, olika upplevelser, jag tror att teatern kan göra mig lite mer ödmjuk i mötet med människor och få en lite större förståelse när jag möter de här föräldrarna som kanske inte beter sig jättebra alltid, men som gör det av en anledning, det finns alltid någonting bakom det.

Respondenten upplevde sig få en ökad förståelse för vad dessa föräldrar kan gå igenom, och hur detta kan ligga till grund till att föräldrar inte alltid beter sig "jättebra". Detta går dels att tolka som att de inte beter sig bra i sin föräldraroll, men även att de inte beter sig bra i mötet med respondenten. Det menar vi tydligt visar hur respondenten med den förståelse hon erhållit via sitt medverkande i teatern, stärkte sitt professionella förhållningssätt. Hon visar här på en förmåga att både kognitivt förstå hur det kan vara att befinna sig i situationen som utspelade sig i teatern, samt hur detta kan påverka en individs beteende. Ytterligare visar hon på att hon i och med denna förståelse också kan styra sitt eget beteende gentemot andra. En del i det professionella förhållningssättet är att den professionelle inte förväntar sig att bli bemött med samma respekt och förståelse som denne måste förmedla gentemot sin klient. Att ha en förståelse för det ens klient kan gå igenom kan bidra till en utökad förmåga att bemöta sin klient respektfullt, även i fall där klienten inte uppvisar ömsesidig respekt. Detta eftersom förståelsen möjliggör för den professionelle att se bakomliggande skäl till klientens beteende. Vissa klienter kan ibland vara så uppslukade av sina problem att de helt enkelt inte klarar av att vara respektfulla eller vänliga (Holm 2009:56). Att genom skådespelande gå in i en klientroll är något som både Cisneros (2019) och Dennison (2011) beskriver i sina respektive studier som ett sätt att få ökad förståelse hur en klient kan känna sig i den situationen skådespelet föreställer. Denna förståelse som de skriver bidrar till en ökad empatisk förmåga.

Något som flera respondenter tar upp är att konst och dess innebörd inte alltid är självklar. För att engagera sig i konst krävs att vi ibland öppnar våra sinnen och är villiga att ta emot det konsten kan förmedla. Vill vi förstå en tavla, en bok eller en film så ställer det krav på oss att reflektera över konstverket. Exempel respondenterna tog upp angående denna reflektion var frågor som: Vad är det konstnären med sitt verk vill förmedla? Varför utför karaktärer i böcker och filmer vissa handlingar? Vilket eller vilka budskap är det som framförs? Att fundera över dessa saker, menade en respondent, möjliggör för oss att problematisera den förståelse vi har. Det kan göra oss till bättre socionomer, vilket hon beskriver i utdraget nedan:

Jag tror att om man öppnar sig för att problematisera kring människors livssituation och vågar liksom se hur det politiskt hänger ihop, hur det ekonomiskt hänger ihop att människor hamnar där de gör, vad vi ärver från våra föräldrar, vår livssituation...vad som förväntas av oss, var vi bor, vad vi har för etnisk bakgrund alltså hela den kontexten gör oss till mycket bättre socialarbetare, om vi orkar, klarar av att hålla alla bollar i luften, på något plan liksom, är jag

övertygad om det. Det går inte om man är för snäv i sitt synsätt./ ... /det är så lätt när man jobbar här att bara se att ja men föräldrar är dåliga /.../till exempel om en mamma slår sitt barn, vilken kontext finns det egentligen här? Vad kan vi göra? Jag är övertygad om att jag genom kultur också får en helt annan, en uppdaterad uppfattning av liksom hur olika människor har det i samhället .. inte minst genom litteratur tycker jag och genom film kanske.

Att lyfta blicken från den individuella nivån och att kunna se på en klients situation utifrån dennes kontext, är enligt respondenten viktigt. Hon menar att det kan vara bekvämt att hålla kvar vid sitt egna, snäva, synsätt, men att en bra socionom både måste våga problematisera sin förståelse samt orka reflektera över alla de olika faktorer som kan bidra till en klients problematik. Förståelse för hur en människas kontext påverkar denne är något som många respondenter menar att konst kan bidra med. Att reflektera över detta gör dem påminda om att de behöver uppvisa ödmjukhet och inte vara dömande gentemot sina klienter, även om klienten utfört handlingar eller betett sig på ett sätt som de inte kan sympatisera med. Denna empatiska förmåga är av stor vikt i det professionella förhållningssättet. Enligt Holm (2009) behöver en professionell hjälpare kunna skilja mellan klienten och dennes problem. Holm skriver att ett tecken på bristande professionellt förhållningssätt är att hjälparen, istället för att skapa sig en mer helhetsomfattande, eller holistisk, bild av sin klient och dennes situation, ser på en klients problem som ett utslag av dålig karaktär. Detta kan leda till att klienten möts på ett dömande eller moraliserande sätt (Holm 2009:71). Hjälparen kan då skada klientens självkänsla och Holm framhäver att en professionell hjälpare ska arbeta för att både bevara klientens självkänsla och vid behov försöka reparera den. Detta är en grund för att det ska vara möjligt att utveckla ett tillitsfullt samarbete med klienten. Enda sättet att reparera en persons självkänsla är att bemöta denne med respekt (Holm 2009:54).

En aspekt som flera respondenter tog upp var att konst bidrar till ökad förståelse på ett sätt som inte andra källor till kunskap, såsom exempelvis, ren facklitteratur, kan göra. En respondent menade att filmer är ett bra medium för att leva sig in i andra människors situation just för att de, genom bild och musik, påverkar hennes känslor. En annan nämner att genom konst kunna få historier skildrade ur ett jag-perspektiv är en betydande faktor för att utveckla sin förmåga att förstå andra människor. Genomgående är att konst engagerar vissa respondenter på en nivå som inte andra medier gör. En respondent menar här att hon lättare kan ta till sig information i skönlitteratur än i faktaböcker;

Jag läser en bok om hedersrelaterad våld nu , vilken jag tycker är väldigt lärorik ... det är inte någon faktabok alltså.... men den tar upp jättemånga viktiga ämnen som jag relaterar till våra ungdomar. Boken är skriven som en personlig dagbok vilket gör att den känns äkta. Det är så jag tänker, när man läser en ren faktabok så, då är ju även i de böckerna bra tycker jag när man får in verkliga exempel.... att bara liksom sida upp och sida ner läsa fakta, då tappar jag bort mig i det. Det blir inte så givande, men det här sättet att skriva det tilltalar mig verkligen

En annan respondent uppger att hon sällan läser fakta nu för tiden, och att konst, i olika former, blir ett sätt för henne att hålla sig uppdaterad på vad som händer i omvärlden. Vilket hon anser viktigt att göra som socialarbetare:

Samhällsutvecklingen går mycket snabbare och då måste man också som socialarbetare, jag går ju utbildningar då och då, har gått ganska mycket utbildningar efter jag utbildade mig, det var ju väldigt längesedan jag blev socionom, men det räcker liksom inte till. Sen kan jag ju tycka att jag borde ha mycket mer tid för att läsa nya studier och ny forskning och sådär också, det önskar jag att jag gjorde mer men det här [att gå på teater, se filmer och serier och läsa böcker] blir mitt lilla

komplement att förstå det samhälle vi lever i. Och ännu mer kanske nu eftersom jag jobbar med barn nu när mina barn har blivit större, jag tycker på något sätt kanske att det var kanske enklare när mina barn var barn eller när de var små, för då kunde jag också liksom förstå samhället lite utifrån att vara förälder, nu ska jag ju förstå föräldrarnas situation varje dag men jag är själv inte småbarnsförälder

Denna respondent anser att konst kan hjälpa henne att hålla sig uppdaterad angående den upplevda snabba samhällsutvecklingen. Konst blir ett komplement i att införskaffa sig den kunskap hon behöver i sitt yrke. Hon följer dock upp detta med att säga att det finns en risk i att förlita sig för mycket på den förståelse som har byggts upp via konsten. Att hon ibland kan komma på sig själv med att generalisera sådant hon exempelvis läst i böcker på sin fritid till situationer i hennes omgivning. Som exempel tar hon upp boken *Mig äger ingen*. Hon tycker att detta är en väldigt bra barnskildring som visar på hur ett barn kan älska sin förälder, även fast denne har alkoholproblem och behandlar barnet illa. Hon anser dock att hon ibland kan projicera för mycket av denna förståelse i sitt arbete, att hon tänker att alla barn alltid älskar sina föräldrar, medan det inte alltid behöver vara så i verkligheten. Detta är något som fler respondenter tar upp. En annan respondent ser förmågan att kunna tänka kritiskt angående konst som nödvändigt, vilket denne tar upp i förhållande till en tv-serie som kretsar kring familjehemsplacerade barn. Hon upplever att denna tv-serien kan ge en ökad förståelse över problem hon kan stöta på i hennes yrke, men att serien inte ger en fullt realistisk bild av verkligheten. Den ger en förskönad bild av verkligheten, vilket ofta är en del av konsten, att det ska finnas ett underhållningsvärde. Underhållningsvärdet är dock det flera respondenter beskriver som fördelen med konst i jämförelse med verkliga upplevelser eller facklitteratur till exempel. Men en medvetenhet om att syftet med kont också är att underhålla menar flera respondenter är en bra insikt att ha i engagemanget med konsten. Även om konsten kan representera en verklighet finns det ibland förskönande eller överdrivna inslag. Kidd & Castano (2013) upplevde i sin studie att skönlitteratur hade en större möjlighet för individer att utveckla empatisk förmåga och förståelse för andra än genom facklitteratur.

7.2.1 Konst öppnar ögonen för nya möjligheter

Den ökade förståelsen samtliga respondenter upplever att det har fått i och med både konsumerande av, och utövande av, konst kopplar flera till att det får dem att se nya möjligheter i sitt arbete. Att bättre kunna förstå hur det kan kännas att befinna sig i sin klients situation samt de olika faktorer som kan påverka klienten menar flera kan få dem att "tänka kreativt", "utanför boxen" eller "utanför ramarna", vilket de anser vara positivt för deras yrke. En respondent beskriver här hur konsten hjälper henne att se ur andra perspektiv, och hur detta är av värde i hennes yrke:

Det som jag, jag tror att egentligen att socialarbetare yrket att det är en fördel att man är ganska kreativ i sin tanke för att det är; det kan ju låta så när man jobbar på myndighet att det är väldigt så lagstyrt men det krävs också att man är fri i sin tanke att tänka kreativt och kan byta perspektiv och se människor både utifrån och inifrån. Jag tänker att det är mycket det konst och eller kultur handlar om, att byta perspektiv och förstå människors livssituation

Hur socionomen på bästa sätt ska kunna tillgodose sin klients behov är inte alltid självklart, och socialarbetare kan ibland behöva tänka annorlunda och innovativt för att klara av detta, vilket förutsätter att socialarbetaren har ett genuint intresse för sin klient och en förståelse över dennes kontext (Levy 2019:45). Att genom konst träna på att sätta sig i andra personers perspektiv samt att problematisera sin förståelse kring sociala problem och dess bakomliggande faktorer kan öka socionomens förmåga att uppfatta de behov som klienten har. Mendoza et. al (2012) menar att socialarbetaren genom en skönlitterär bok kan dras in i karaktärernas värld och få ta del av deras biopsykosociala villkor. Om socialarbetaren vidare i denna process får fundera över vilka insatser som skulle kunna hjälpa karaktärerna i boken så tränar denne sin förmåga att reflektera över på vilka olika sätt det går att hjälpa klienter i det verkliga sociala arbetet (Mendoza et. al. 2012:380). På liknande sätt tar respondenterna upp exempel där de, på grund av konst-relaterade upplevelser, fått insikter som de menar får dem att se nya möjligheter i deras arbete. En berättar att denne efter att ha läst en självbiografisk bok om hedersrelaterat våld fick en större förståelse över denna problematik och därför kunde ställa frågor till sina klienter, som hon tidigare inte hade tänkt på. En annan menar att denne, genom att lyssna på musik av minoritetsgrupper fick en inblick i den frustration som kan finnas i dessa grupper, vilket fick henne att på ett mer ingående sätt kunna prata med ungdomar på ett tidigare arbete om deras upplevda frustration. Hon tar i förhållande till detta upp en låt av artisten Anees;

Mycket av musiken jag lyssnar på är till exempel gjord av minoritetsgrupper eller är gjorda av personer som går igenom svåra saker och uttrycker det liksom eh.. ja..musik är ett så himla bra sätt att uttrycka känslor och tankar på.. så jag gillar också att se andras berättelser genom konst...Jag tror att det är viktigt att man lyssnar på röster som annars kanske inte gör sig lika hörda ...den lilla inblicken jag fick [genom Anees - brown kid] och den här inblicken i just frustrationen som han beskriver så bra gjorde någonstans att mitt intresse faktiskt ökade för att prata med de här ungdomarna kring de här upplevelserna och att kunna lyfta det på ett annat sätt

Att konst kan vara ett sätt för utsatta och marginaliserade grupper att få sina röster hörda är något som tas upp i forskning gällande den betydelse konst kan ha för det sociala arbetet (Huss 2019:120,). Socionomer är ofta i kontakt med klienter från andra kulturella grupper eller samhällskick än de socionomen tillhör. Det är därför av stor vikt att denne har en förståelse för dessa grupper, en förståelse för vilka problem som kan finnas där och hur gruppen själva tycker att problemen bör motarbetas.

Vad en individ anser vara möjligt att göra är begränsat av dennes egna rationalitet. Konst kan, enligt de Bruijn och Jansens (2019), hjälpa oss att bredda vår rationalitet. Konst stimulerar vår kapacitet att tänka kritisk och skapa alternativa sätt att förstå oss på saker (de Bruijn och Jansens 2019:30). På samma sätt menar Verschelden et. al. (2019) att konst kan bryta våra vanliga tankemönster och utmana det vi tror oss veta (Verschelden et. al. 2019:228). Detta visar tydligt en av våra respondenter när hon beskriver hur en film, Captain Fantastic, fick henne att tänka kritiskt kring normer gällande olika livsstilar:

ja den [Captain Fantastic] ledde till diskussion [på arbetsplatsen] av vad som är normer och hur vi ser på de vi möter...vad en själv tänker som rätt sätt att leva på kanske inte är självklart

Filmen handlar om en familj som lever ett relativt avskilt men, till synes, välfungerande liv i en husvagn i skogen där barnen blir hemskolade av sina föräldrar. Fastän det senare i filmen visar sig att deras sätt att leva inte är felfritt, så fick det vår respondent att reflektera kring hur hon ibland kan ta för givet att hennes egna syn på vad som är det "bästa" för klienten är det rätta. Även om en familj har en okonventionell livsstil så behöver inte det betyda att de lever på "fel" sätt. Kanske kan det vara lätt att i rollen som socionom basera sina idéer om vad som är klientens bästa på samhälleliga normer och konventioner om hur denne ska leva sitt liv. Arbetet som genomförs av socionomer kan ibland beskrivas som "normaliserande"; att de insatser som beslutas ska få klienter att kunna leva sitt liv som andra i samhället. Samtidigt finns det krav på att socionomen alltid ska göra en individuell bedömning, och se till vad som kan tillgodose den specifika klientens individuella behov (Prop. 1979/80;1:212). Klientens behov behöver inte nödvändigtvis överensstämma med de normer som finns i samhället. Detta kräver därför att socionomen har en förmåga att tänka kritiskt kring sin förståelse över vilka klientens behov kan vara. Vår respondents resonemang visar här att hon utökar sin självkänedom genom att bli medveten om och ifrågasätta sin egna förhållning till normer och konventioner i vad som kan innefatta ett "bra" liv.

En annan respondent upplever att det kan vara lätt att fastna i rutiner vid arbete på samma arbetsplats under en längre tid. Detta kan leda till att den arbetande begränsar sig till de arbetsätt som tidigare har fungerat och inte vill, eller inte vågar, ifrågasätta sitt arbetsätt eftersom det skulle leda till en för stor ansträngning att ändra om det. Vidare menar respondenten att konst kan få oss att tänka annorlunda och våga prova nya saker. Som exempel tar hon upp att socialtjänsten behöver bli bättre på att bemöta hbtq-personer. Respondenten anser att det fortfarande finns starka normer kring heterosexualitet vilket kan påverka människors syn på vad som exempelvis kan anses vara ett passande familjehem. Budskap som drivs via exempelvis lätttexter och tv-serier kan enligt respondenten hjälpa till att bryta dessa normer.

Enligt Holm (2009) har en professionell hjälpare krav på sig att göra det som står i dennes makt för att tillgodose sin klients behov. Att mobilisera all sin professionella kunskap, erfarenhet och kompetens för detta ändamål (Holm 2009:52). Den ökade förståelse för, samt förmåga att problematisera, sociala problem och normer, som våra respondenter uppger att de får av konsten, kan bidra till att de på ett bättre sätt kan tillgodose sina egna klienters behov. De visar på att de utökar sin professionella kunskap och förmåga att se nya möjligheter, vilket bland annat tar sig uttryck i att de kan ställa annorlunda frågor samt tänka kritiskt kring normer och hur dessa kan påverka deras professionella bedömning.

7.2.2 Konst bidrar till ökad nyfikenhet

Något som är återkommande i våra intervjuer är att konsten bidrar till respondenternas nyfikenhet gällande andra människor. En respondent beskriver hur hon genom att få ta del av andras berättelser via konst blir mer nyfiken för att även sätta sig in i riktiga människors liv:

[Konst] kanske ger mig nyfikenhet eftersom jag gillar att lära mig nytt, jag gillar att sätta mig in i en ny berättelse i en bok, i en teater eller en film så blir det ju också tänker jag att det ökar på min nyfikenhet att sätta mig in i riktiga människors liv också

Konst möjliggör för oss att få en inblick i människors liv, människor som vi annars aldrig hade kommit i kontakt med. Detta kan bredda vår förståelse för den komplexitet och de variationer som finns i människors livshistorier. Flera respondenter anser att det påverkar deras nyfikenhet och intresse för andra människor. Nyfikenhet beskrivs överlag som en av de absolut viktigaste egenskaperna att ha som socionom. Att känna nyfikenhet inför sin klient uppger våra respondenter vara fundamentalt för att kunna bemöta denne på ett icke-dömande vis, samt att skapa ett bra samarbete och utforma rätt insatser. En annan respondent, som har ett intresse för teater och skådespel drar en parallell mellan hur viktigt nyfikenhet är, både i teater och i det sociala arbetet:

Alltså, det är ju den här med nyfikenhet på människor. De bästa skådespelare är ju de som verkligen kan fördjupa sig på ett riktigt djupt och ingående sätt i andra människors öde och sätta sig in i hur de tänker och de känner och koppla ihop allt det hära till varför de har gjort som de har gjort, när någon annan som inte skulle vara intresserad på det sättet kanske skulle fastna i att döma en person istället...det finns en lustfylldhet i att lära känna en roll eller att lära känna en klient, och sätta sig in i dennes situation, det är ju på ett sätt en empatisk förmåga också och det är ju super-centralt i det sociala arbetet såklart.

Just att vara intresserad av sin klient tar Holm (2009) upp som det första steget i att skapa en empatisk förståelse för sin klient (Holm 2009:102). En hjälpare som inte är genuint intresserad av sina klienter kan utveckla en människosyn där klienterna ses som "standardiserade varelser", istället för unika individer med unika förutsättningar, känslor, önskningar och förväntningar. Detta standardiserade synsätt kan leda till att hjälparen generaliserar sina klienter, vilket kan ta sig uttryck i att hjälparen förutsätter att en viss typ av problem alltid kräver en viss typ av insats. Denna förenklade bild av klienten kan därför leda till att klienten inte får den hjälp denne egentligen är i behov av. En professionell hjälpare måste ha en människosyn som grundar sig i att alla människor är unika individer med unika behov och erfarenheter. Därigenom kan hjälparen anpassa både sitt bemötande och planering av insatser så de passar klienten (Holm 2009:67).

Nyfikenhet och intresse för människor är något som samtliga respondenter uppger att de besitter, vilket både uppges som en anledning till att de från början valt att arbeta inom socialt arbete samt att det påverkar den typ av konst de tilltalas av. En respondent beskriver att hon redan som barn var intresserad av att förstå människor och sociala fenomen, vilket hon exemplifierar med att hon som barn gick till sin skolbibliotekarie och frågade efter böcker som handlade om mobbning. Även om hon själv inte var utsatt för mobbning så hade hon redan då ett intresse för den typen av ämnen. Vi ser inget som tyder på att konst på något sätt har skapat detta intresse för människor som våra respondenter beskriver, endast att det kan bidra till ett ökat intresse.

7.3 Konst som stöd i hantering och bearbetning av känslor

Ett tema som vi kunde se i vårt resultat var att vissa respondenter uppgav att konst hjälper dem att bearbeta och hantera sina känslor. En professionell hjälpare behöver enligt Holm (2009) en medvetenhet kring sina inre reaktioner och känslor. Det är först när vi blir medvetna om dem som vi har en chans att kontrollera dessa så att de inte tar överhand i kontakten med klienten (Holm 2009:56). En respondent beskriver här på ett ingående sätt hur hon genom sitt skådespelande blir en "stabilare professionell person";

"av de här hjälpmedlen jag har i teatern, som handlar om att hantera mina känslor, det gör ju också att jag blir liksom en stabilare professionell person /.../ jag behöver liksom teatern för att uttrycka mina känslor och gå in i mina känslor och bearbeta saker och om jag inte gör det kommer jag bli en mycket mera stängd person och en mycket mer ostabil person vilket då kommer smitta av sig eller vara ett hinder i mitt arbete /.../ genom teatern kan jag komma mer i kontakt med mina känslor och förstå mer om mig själv vilket också gör det lättare att veta hur jag reagerar i vissa situationer och varför...Dels i mitt bemötande, att jag kanske inte kan hantera mina känslor i samtal med klienter, att jag går in i djupet i en känsla i ett samtalsrum och börjar störtlipa mitt i ett samtal eller att jag kanske blir ... jag stänger in mig i mina känslor ... så jag blir kall, att jag liksom, klienter känner att jag är som en vägg för att jag stänger in mig själv för att inte explodera och att det blir inte heller bra, man måste ändå visa någonting i mötet med klienterna så de känner sig lyssnade på och att jag är med i matchen.

Hon upplever att teatern möjliggör för henne att komma i kontakt med sina känslor. I teatern kan hon på djupet gå in i starka känslor och därigenom få kännedom om hur hon reagerar på dessa, vilket även ger henne tillfälle att träna på att hantera dem. Detta menar hon gör att hon även kan hantera starka känslor i mötet med klienter, och inte som hon uttrycker det "börja störtlipa mitt i ett samtal". Det visar på att hon genom teatern utvecklar sin affekttolerans och sin medvetenhet om sina känslor. En person med hög affekttolerans behöver, enligt Holm, inte vara rädd för att starka känslor ska uppstå i mötet med sina klienter, eftersom denne vet att hon klarar av att hantera känslorna. Det är av stor vikt i mötet med klienter eftersom mötet ofta kan beröra svåra och känsliga ämnen, vilka den professionelle behöver klara av att prata om (Holm 2009:109-110). Respondenten uppger att ifall hon inte skulle kunna träna på att hantera känslor i teatern så skulle det kunna leda till att hon blir "kall" eller "en mycket mera stängd person". Det visar att hon till följd av den kontakt med sina känslor hon får via teatern också vågar visa känslor i mötet med klienter. Att visa sig som känslomässigt berörd under ett möte med en klient, är även det en betydande del av det professionella förhållningssättet. Det är ett sätt att förmedla den empatiska förståelse socionomen känner för klienten. Försöker den professionelle istället att hålla tillbaka alla sina känslor, kan denne uppfattas som distanserad eller att den inte tar det klienten säger på allvar (Holm 2009:45).

Detta tyder även på att teatern kan användas som en typ av den problemfokuserad coping som tas upp av Stryder & Dinoff (1999). Ifall en socionom upplever att denne ofta blir för känslomässigt berörd i kontakten med sina klienter, på ett sätt som påverkar dennes professionella förhållningssätt, behöver socionomen hitta strategier som hjälper denne att hantera sina känslor. En av dessa problemfokuserade strategier som Holm, i förhållande till detta, menar är betydelsefull för professionella hjälpare är att aktivt utveckla sin professionella roll genom att exempelvis gå utbildningar som fokuserar på egna reaktioner i klientkontakter (Holm 2009:154).

Vår respondents upplevelser visar på att teater kan vara en effektiv metod för att utveckla förmågor som är av stor betydelse för att professionellt kunna bemöta sina klienter.

På liknande sätt nämner en av våra respondenter att se på tv-serier kan vara ett sätt att undersöka hur en skulle reagera i olika situationer, hon säger att:

jag tror att det kan vara en fördel att titta på serier där det är en obehaglig eller svår fiktiv situation och prova på att .. amen .. må dåligt över en scen och utforska att så här funkar jag när jag bevittnar något som är väldigt tufft.

Även om hon inte ser på serier i syfte av att träna upp sin förmåga att så upplever hon att serier kan ha denna inverkan. Detta är även något som Mendoza et. al. (2012) poängterar i sin studie; att exponera sig för jobbiga situationer och svåra ämnen i fiktion kan vara nyttigt för socialarbetare. Genom att exponera sig för dessa situationer via fiktion kan mottagaren undersöka sina reaktioner på det som presenteras, utan de risker som skulle medföras av situationen i det verkliga livet. Konsten blir en, så att säga, "safe-space" för att undersöka egna reaktioner i utmanande situationer (Mendoza et. al. 2012:380). Vår respondent uppger möjligheten att kunna pausa eller stänga av serien som viktig när hon ser på dessa obehagliga scener.

Några andra respondenter tar upp musik som ett viktigt medel för att hantera känslor. Genom musik menar några respondenter att de kan avreagera sig, eller få utlopp för känslor som finns underliggande i dem. En tar upp att hon efter ett möte som påverkat henne mycket, ibland behöver stanna kvar i de känslorna ett tag, innan hon går över på andra arbetsuppgifter och att hon då genom att lyssna på musik kan gå djupare in i en viss känsla. Denna strategi är förenlig med det professionella förhållningssättet, då klienter inte påverkas negativt av detta (Holm 2009:158). Tvärt om, ifall vår respondent inte skulle ge sig själv tid att efter ett möte, med hjälp av musiken, gå djupare in i sina känslor och därigenom tillåta sig själv att stanna kvar i känslan en stund, så kan hon istället bära med sig känslorna till nästa klientkontakt och där undermedvetet ge utlopp för dem, vilket då skulle kunna påverka hennes professionella hållning. Stryder & Dinoff (1999) tar i relation till den känslfokuserade copingen upp att en effektiv strategi är just att stanna upp och reflektera över sin känslor, förstå vilka känslor det egentligen är som individen upplever och varför individen känner som den gör (Stryder & Dinoff 1999:100). Musik som coping är ett fenomen vi finner i vår tidigare forskning. Ett flertal respondenter använder sig av musik för att hantera sina känslor både i relation till det de möter inom yrket men också för att hantera känslor i vardagen. Det är en av de processer Reybrouck, Podlipniak & Welch (2020) beskriver som en typ av musik-baserad känslomässig coping. (Reybrouck, Podlipniak & Welch 2020:13).

En annan respondent beskriver musiken som något som ger henne stöd. Det finns en igenkänningsfaktor i musiken som gör att hon inte känner sig ensam i sina känslor:

Ibland så kanske man också bara vill vara i den känslan, idag så är jag inte på topp, då kanske jag väljer konst som, lyssnar på musik som speglar de tankarna eller känslorna som jag har den dagen. Likadant då om man har en bra dag, och är glad då lyssnar jag nog på mer glad musik så. Jag tror att det är att inte känna sig så ensam i de känslorna som man har, att det finns andra

som har sagt någonting eller uttryckt någonting som man själv känner och just den här igenkänningsfaktorn kan bli viktig i de stunderna.

Här beskrivs musik som ett utlopp för känslor. Att sätta igång musik med avsikten att gå ner i denna känsla blir ett slags fördjupande där känslorna både kan processas men också förstås bättre av respondenten genom att spegla de egna känslorna med någon annans. Musiken kan även här ses som en typ av coping, då en av de strategier som tas upp av Stryder & Dinoff (1999) just är att hämta emotionellt stöd hos andra (Stryder & Dinoff (1999:10). Mallan (2017) menar även i sin studie att i konst få höra personliga berättelser om personer som tar sig igenom svårigheter kan bli en påminnelse för mottagaren om att det är möjligt att utstå stora påfrestningar och överkomma dessa. Detta kan bli en sporre för mottagaren. Klarar personen i berättelsen att överkomma påfrestningarna så kanske även mottagaren kan klara av det (Mallan 2017:17).

Att genom musiken höra andra röster sjunga om upplevelser och känslor som vår respondent känner igen sig i blir tröstande. Det behöver inte heller enbart vara texten eller sången i ett musikstycke som individen kan spegla känslor vid. Musiken har också förmågan att framkalla emotionella responser genom själva noterna eller strukturen i musiken (Reybrouck, Podlipniak & Welch 2020:4-5).

7.3.1 Konst som distraktion och återhämtning

Något som samtliga respondenter berör är att konst kan få dem att koppla av på sin fritid. Många beskriver därutöver att viss typ av konst kan få dem att reflektera över sitt yrke, vilket kan bidra till att de utvecklas i sin yrkesroll samt att de kan dra nyttiga yrkesmässiga lärdomar från konsten. Genomgående är emellertid att detta främst gäller sådan konst som flera benämner som "tung". Detta är konst som berör svåra ämnen som respondenterna direkt, eller indirekt, kan koppla till sitt yrke. Även om alla, på ett eller annat sätt, anser att denna typ av konst kan vara nyttig, så menar respondenterna på att det går åt energi att konsumera sådan konst. Vissa väljer därför ofta bort denna typ av konst på sin fritid. En respondent säger att hon i och med sin yrkesroll har svårt att se på filmer och serier där barn far illa:

Jag kanske inte alltid väljer att titta på de tyngsta serierna om jag haft en jobbig dag och jag har .. jag försöker att inte titta på för mycket serier där barn far illa ..om det är asså..är ett större tema i filmen eller serien

Hon menar sig redan ägna så mycket av sin tid till att reflektera över barn som mår dåligt, och därför vill, i den mån det är möjligt, undslippa dessa tankar på hennes fritid. Liknande beskriver en respondent att hon har nog av svårigheter på sitt jobb och därför med "omsorg" numera undviker tv-serier som är för mörka, dystra och jobbiga. Dessa väcker känslor som hon helst inte vill känna när hon inte är på jobbet. På jobbet har hon inget val, då måste hon ta del av svåra livsöden, ångest och lidande. Hon anser därför att hon inte behöver välja serier som berör dessa ämnen på sin fritid, då vill hon kunna tänka på andra saker. En annan respondent känner inte att hon påverkas negativt av den "tyngre" konsten, hon upplever att den ger mer än den tar. Hon säger dock att kollegor till henne ofta uppger att de inte orkar med att se på, i detta fall, filmer som handlar om "tuffa" ämnen. Däremot upplever även denna respondent att konsten kan vara viktig för henne när det gäller att koppla bort tankarna från jobbet:

“jag tänker att konsten får mig att inte tänka på jobbet, också. Det är väl det som är poängen tänker jag, att kultur, konst, också är en verklighetsflykt eller vad jag ska säga. Att det är något helt annat än det jag gör annars, även om det också kan ha mycket beröringspunkter med jobbet. Men och det är väl i synnerhet det att det är ett sätt att koppla av liksom från arbetet” -

Just detta; att konsten kan vara ett sätt att koppla bort de tankar och känslor våra respondenter upplever till följd av sitt yrke är något som samtliga nämner. Konst upplevs ha en viktig roll i den “återhämtning” som de är i behov av på grund av jobbet. En respondent beskriver att hon tycker om att se på lite mer lättsamma serier på sin fritid, men tycker även om att fotografera, vilket är något som hon säger verkligen får henne att kunna tänka på annat. Då kan hon fokusera alla sina tankar på de motiv hon fotograferar och hur hon med sitt fotografi ska kunna förmedla det hon vill förmedla. En respondent säger att hon har lätt för att hemma “gå och snurra runt med allt som händer på jobbet” och säger att när hon får något tydligt att titta på (i hennes fall framför allt filmer och tavlor) kan det bryta dessa tankar. Denna återhämtning anser hon vara av stor vikt, särskilt eftersom hon “har ett så pass utmanande jobb”. Andra respondenter använder inte ordet “återhämtning” men menar att konst på olika sätt kan få dem att koppla av, minska den stress de upplever och ge dem kraft eller energi. En respondent uppger exempelvis att rita och måla är de bästa sättet för henne hantera sin stress, det får henne att bli lugn och känna sig glad.

Genomgående i intervjuerna är alltså att konst kan få våra respondenter att släppa tankarna från jobbet, vilket minskar stress och bidrar till välmående. Samtliga uppger att de har ett krävande arbete, vilket tar på deras krafter och konst är en viktig källa från vilken de hämtar energi som de behöver för att klara av sitt arbete. En respondent uttrycker detta så här:

den [Konst] ger ju energi så har man energi som upplevelse tycker jag, att man åker och går på en utställning eller åker till stockholm och går på ett museum eller ser något fint så ger det mig energi och det kan jag leva på ett tag och ta med mig /... / det ger mig energi och att få energi det behöver vi alltid i det här jobbet, annars så tar vi slut. Så är det ju, för det, det här är ju ett av de svåraste jobben som finns som vi har faktiskt. Vi gör bedömningar om människors väl och ve och ibland fattas det beslut som kan påverka den personen resten av sitt liv, det är ju otroligt viktigt att vi har energi och orkar och ser och öppnar oss

Tidigare forskning har visat att det finns starka kopplingar mellan upplevda känslor av stress och förmågan att empatiskt förstå och bemöta andra människor (Kapoulitsas & Corcoran 2015). För stor stress kan därför leda till att det uppstår brister i det professionella förhållningssätt, då en allt för stressad socionom i slutändan inte orkar eller klarar av att visa förståelse för sina klienter eller att sätta sig in i deras situation. Holm tar upp stimulans och emotionell påfyllning som viktiga strategier för att professionella hjälpare ska kunna hantera kraven i yrket (Holm 2009:156). Forskning har visat att människor upplever att de mår som bäst när de är helt och hållet engagerade i en aktivitet som de tycker om (Bos 2019:12). Våra respondenter upplever engagemang med konst som något lustfyllt. De positiva känslor som de får av konsten, kan motarbeta deras negativa känslor och den stress de upplever, vilket även (Bos 2019) tar upp som en egenskap konst kan ha. Även om att titta på en tv-serie som individen tycker om inte löser de problem denne har som skapar stressen, så kan de positiva känslor personen får av aktiviteten ge

denne en ökad kraft och energi, och därigenom orka ta tag i dessa problem. Att måla eller rita är också en aktivitet ett antal respondenter beskrev som en form av att få uttrycka sig och koppla bort huvudet från sitt yrke. Då beskrevs aktiviteten av att rita eller måla som en coping-process där respondenterna kunde släppa allt annat och bara vara helt engagerade i sitt målände eller ritande. En respondent menade också att hon kunde gå tillbaka till sina målningar och bättre förstå de känslor som uppfyllde henne under målandet. Detta upplevde hon som en process av återhämtning. Detta är en process som Huss (2012) också beskriver i sin studie, att genom teckningar få uttrycka sig, vilket kan fungera både som coping från påverkande stressfaktorer men också som tillfälle för vidare reflektion och eventuell återhämtning.

Det är när konst används i processen av återhämtning och distraktion som vi upplever att konst närmast fyller den roll hos ett typiskt fritidsintresse. Men som måleri exemplet belyser blir produkten av målände som aktivitet ett verk som sedan kan användas av socionomen för utvecklandet av självkänedom.

7.3.2 Konst ger motivation

Ett ytterligare tema vi fann var att våra respondenter kopplade upplevelser av konsten till motiverande faktorer för utövandet av yrkesrollen. Oftast skedde denna koppling i intervjuerna när respondenten beskrev hur ett eller flera konstverk fått individen att känna att det denne gör i sin yrkesroll är viktigt. Respondenterna beskriver att de genom konst kan bli påmind om hur viktigt både det sociala arbetet och den egna yrkesrollen kan vara, men även vilken makt och ansvar arbetet medför:

Ja men det tänker jag framförallt för mig då litteratur gör. Att jag blir lite mer engagerad i när man blir berörd av en fråga det kan leda till mera engagemang i mitt yrke /.../ Ja det tänker jag många böcker som jag har läst där man också får den känslan av hur viktigt det här är och också var det en tv serie jag såg ganska nyligen [Ulven Kommer] där fick jag känslan av hur viktigt det är att man som socialsekreterare finns kvar och fortsätter sitt arbete /.../ jag tycker det var bra beskrivet hur komplext det här jobbet är, och hur viktig den här handläggaren var för barnet i serien, lite av en hjälte. Jag vet att jag var ganska uppfylld av den, vi pratade om den på jobbet.

Att i böcker och tv-serier få ta del av berättelser från människor som har blivit hjälpta av socialarbetare kan alltså bli ett sätt för socialarbetare att se att de faktiskt kan göra stor skillnad i människors liv. En annan respondent tar även upp att biografier kan förmedla berättelser om sociala insatser som inte hjälper klienten, och hur stor påverkan sådana felaktiga beslut från socialarbetare kan ha på klienten. Respondenten uppger att detta får henne att tänka några steg extra i sina beslut, samt att det motiverar henne till att göra sitt yttersta för sina klienter. Holm (2009) definierar det professionella förhållningssätten som en ständig strävan att i yrkesutövandet styras av det som gagnar klientens behov (Holm 2009:51). I denna strävan ingår det, underförstått, att den professionelle har en starkt motivation till att bedriva sitt arbete på ett bra och riktigt vis. Känner inte den professionelle en motivation i sitt arbete så blir kanske denne heller inte motiverad till att förhålla sig professionellt. Holm nämner att det finns en risk att professionella hjälpare drabbas av cynism (Holm 2009:155). Denna kan grunda sig i att den professionelle tappar tilltro till att det arbete den bedriver bidrar till någon betydande förändring. Genom att få höra berättelser där socionomen framställs som en hjälte skulle kunna vara ett motgift mot denna cynism. Likt Cisneros (2019) visar även detta på att genom konst se

framställningar om att det är möjligt att skapa positiv förändring för människor så bidrar detta till motivation att själv skapa förändring. Det är möjligt att socionomer sällan får se det positiva resultatet av sitt arbete. Klienter som får sina behov tillgodosedda upphör ofta därefter att vara klienter. Det våra respondenter uppger kan visa på att skildringar av människor som blivit hjälpta av socionomer kan vara en nyttig påminnelse om hur pass viktig roll de kan spela i klientens liv.

Flera respondenter upplever dock att socionomer sällan framställs i en bra dager i tv-serier, filmer och böcker. Detta gör att vissa undviker att konsumera sådan konst där socionomer spelar en central roll. En av våra respondenter ser däremot framställningen av socionomer i film och tv-serier som en motivation till att ändra på denna bild. Hon vill i sitt arbete motarbeta den stereotypa syn som i samhället kan finnas på socionomer:

i filmer och tv-serier att det ofta är en viss typ av socialarbetare som syns, det kommer två ganska stela personer hem till familjer i gråa kläder och är ganska hårda ofta i tonen, så det är något man reagerar på...Det kan ju ha en betydelse för att jag då försöker visa mer en annan bild av hur en socialarbetare kan vara, när jag kommer på hembesök och tänker att hur uppfattas jag, att den tanken mer slår mig. Att jag då kanske är lite mer avslappnad eller så.

En respondent beskriver att hon kan hitta motivation i tavlor. Hon hade tidigare en affisch av en målning på sitt kontor som föreställde en lindansare, vilket respondenten fann personlig mening i. Hon betraktade detta som en metafor för sin yrkesroll. Lindansaren balanserar på en tunn tråd, vilket är svårt, och trampar hon snett så faller hon. Till sin hjälp håller hon i en pinne som hjälper henne att bibehålla balansen. På samma sätt tycker hon att socionomyrket kan beskrivas. Socionomen måste vara skicklig för att klara av sitt yrke och gör denne fel kan det få stora konsekvenser. Det är därför nödvändigt att ha en öppenhet för att ta emot de stöd som finns i yrket. Slutligen tillägger respondenten att förr eller senare kommer socionomen, förhoppningsvis, över linan. I detta fall blir den personliga förståelsen av ett konstverk något som motiverar vår respondent med tanken att till slut komma över linan. Målningen fungerar också som en påminnelse av vad socionomyrket handlar om. På respondentens nuvarande kontor fanns det inte möjlighet att hänga upp tavlor, vilket hon upplevde gjorde arbetet tråkigare, men målningen finns kvar i tankarna och kan fortfarande ha en effekt menar hon.

8. Slutdiskussion

8.1 Diskussion och slutsats

En stor del av det vi i denna studie har belyst sammanfattades redan i det första citatet vi inledde vårt kapitel *Resultat och analys* med:

Först när jag läste det [informationsbrevet] så tänkte jag men gud vad konstigt, men sen så tänkte jag nej men herregud så mycket som jag hämtar egentligen från den [konsten], som jag ofta kopplar ihop med mitt arbete. Alltså åt båda håll kanske på något sätt. Det är egentligen en jättestor del jag hämtar därifrån, både rekreation och påfyllning och personlig utveckling, men där jag också kan tänka att jag liksom utvecklas i mitt arbete, att tänka kring människors livssituation, kanske framförallt i teater och litteratur skulle jag vilja säga, och film för den delen.

Vårt syfte i denna studie har varit att belysa ifall konst som socionomer väljer att engagera sig med i sin vardag upplevs kunna påverka deras förmåga att bedriva ett professionellt socialt arbete. För att undersöka detta har vi intervjuat socionomer om deras syn på konst och hur konsten kan påverka dem i deras arbete. Dessa upplevelser har vi kopplat till det professionella förhållningssättet för att påvisa att våra respondenters upplevelser rörande konst har en inverkan på deras professionalitet.

Vår frågeställning löd; "Upplever socionomer att konsten de väljer att engagera sig med på fritiden påverkar deras professionalitet? Isåfall; på vilket sätt upplever socionomer att konst kan påverka detta?" Detta är en frågeställning som består av två delar. Första delen handlar om huruvida socionomer upplever att konsten de väljer att engagera sig med på fritiden påverkar deras professionalitet. Genom analys av vår insamlade data i form av transkriberade intervjuer av tio stycken socionomer anser vi oss kunna svara på denna fråga bekräftande. Vi kan konstatera att samtliga av de socionomer vi har intervjuat upplever att konst har en påverkan på förmågor som de anser är av vikt för dem i sitt yrke. Huruvida dessa upplevelser går att generalisera till en större population av socionomer är emellertid diskutabelt. I vår förfrågan till deltagande i denna studie efterfrågade vi inte särskilt konstintresserade socionomer. Trots detta är det sannolikt att de som valde att ställa upp gjorde detta på grund av att de anser konst som viktigt. Detta kan ha influerat deras beskrivningar av konstens inverkan på dem. Det är möjligt att de medvetet, eller omedvetet, övervärderar konsten betydelse. På samma sätt är det möjligt att vi, i och med vårt vår egen positiva inställning till konst, i våra intervjuer lade ett stort fokus på de positiva aspekter av konsten som våra respondenter tog upp. Något som likväl talar för att det finns ett viss generaliserbarhet i vårt resultat är de stora likheter som vi kan hitta i respondenternas upplevelser gällande frågeställningens andra del. Alltså; på vilket sätt de socionomer upplever att konst kan påverka deras professionalitet.

Vi har kunnat se att konstens påverkan på det professionella förhållningssättet främst beskrivs som positiv, men vi har även tagit del av upplevelser som visar på att konst kan ha en negativ påverkan. När det gäller positiv påverkan beskriver samtliga av våra respondenter, ofta med konkreta exempel, hur konst på olika sätt bidrar till att ge dem en ökad förståelse för andra

människor och utsatthet. En faktor som tas upp av flera är att de genom konst, i form av teater, skönlitteratur, filmer, tv-serier och låttexter, får en inblick i människors känsloliv, upplevelser och erfarenheter. På detta sätt upplever de att tränar sin förmåga att sätta sig in i andra människors perspektiv. Att kunna se saker ur andras perspektiv är grundläggande för den empatiska förmåga som i sig är grundläggande för det professionella förhållningssättet (Holm 2009, 2002) Den empatiska förmågan möjliggör både för den professionelle att bemöta sin klient på rätt sätt samt att förstå på vilket sätt denne kan bistå sin klient. Båda delar anser respondenterna att konsten bidrar till. Gällande sitt bemötande upplever respondenterna att den förståelse för andra som konsten förmedlar gör att de blir mindre dömande gentemot sina klienter. Denna förståelse grundar sig i att de, genom insikter som de tillägnar konsten, kan föreställa sig hur det kan kännas att befinna sig i klientens situation. Konstens ses som ett sätt att ta del av upplevelser som respondenterna inte själva har upplevt. Den kan förmedla personliga levda upplevelser av att befinna sig i en utsatt situation, vilket våra respondenter menar ger dem en större förståelse för de sociala problem som de i sitt yrke ska motverka. Något som poängteras är att de i konsten kan inhämta upplevelser från personer i samhället som annars kan ha svårt att få sina röster hörda. Detta menar även Verschelden et. al (2019), Mendoza et. al. (2012) och Hus (2019) är en betydande anledning till varför konst bör användas av socialarbetare för att öka sin förståelse för sina klienter och sociala problem. Genom denna förståelse upplever inte bara våra respondenter att de blir mer ödmjuka, utan även att de kan få nya insikter gällande på vilket sätt det går att hjälpa klienter. Konsten hjälper dem att problematisera sin bild av sociala problem och att se nya möjligheter.

Vi har även sett likartade upplevelser hos våra respondenter som går att koppla till självkänedom. Detta är egenskap som är av stor betydelse för det professionella förhållningssättet. Konsten beskrivs bidra till en ökad medvetenhet om de egna känslorna i olika sammanhang, vilket kopplades till att kunna hantera känslor i möten med klienter. Det går här att se likheter mellan att både utöva konst i form av teater och att konsumera konst i form av filmer eller tv-serier. Dessa aktiviteter beskrivs som ett sätt att utforska egna känslor och reaktioner i mötet med tuffa människoöden. Även detta beskrivs i tidigare forskning (Mendoza et. al 2012, River, Thakoordin & Billing 2017) som en aspekt som gör konst viktig för socialarbetare.

En annan aspekt av självkänedom som vi sett är att konsten har hjälpt vissa av våra respondenter att synliggöra egna normer och värderingar, vilka skulle kunna vara ett hinder för dem i sitt yrke. Några respondenter belyser dock att konsten också kan få dem att bli mer generaliserande i sina tankemönster, vilket då kan förstärka socialarbetarens fördomar istället. Detta är en av de negativa aspekter av konsten som har tagits upp. Att se konsten som en kunskapskälla kräver därför en förmåga att förhålla sig kritisk till det som presenteras. Detta gäller emellertid alla källor till kunskap. Konst kan emellertid förmedla helt och hållet subjektiva upplevelser och det finns inget krav på konsten ska vara sanningsenlig. Tvärtom är meningen med konst ofta att vrida och vända på verkligheten. De budskap som för fram via konst kan vara metaforiska och det är upp till mottagaren att själv tolka och finna mening i verket.

En annan viktig del av konst som tas upp är att den hjälper våra respondenter att koppla av på sin fritid. Engagemanget med konsten bidrar till våra respondenters välmående och de upplever att den minskar deras stress. Gällande detta är det möjligt att argumentera för att konsten här fyller samma funktion som vilket fritidsintresse som helst. Vi kan inte på något sätt säga att konst skulle ge en större återhämtningsförmåga än något annat fritidsintresse som inte rör konst. Det vi emellertid kan visa på är att konsten, främst musik, beskrivs som en form av känslobaserad coping samt att denna upplevs vara effektiv i att få vissa respondenter att gå in i, och bearbeta känslor, och att få utlopp för dem. Detta är en copingstrategi som vi menar är viktig för dessa respondenters professionella förhållningssätt, då de upplever att de genom den hjälp de får av musiken upplever sig mer känslomässigt stabila i mötet med klienter.

Vi har i tidigare forskning sett att konst kan vara effektivt för att utveckla förmågor och kunskap som är av betydelse i det sociala arbetet. Den forskning som har gjorts har främst fokuserat på studenter som ska bli socialarbetare och hur olika övningar som innefattar konst-baserade moment är effektivt i denna utbildning. Det vi i denna studie har belyst är att även den konst som en färdigutbildad socionom engagerar sig med på sin fritid kan vara till stor nytta för denne. Värdet i att belysa detta menar vi dels ytterligare stärker argument för att konst bör användas i socionomutbildningar. Dels menar vi att det kan vara nyttigt för socionomer att ägna sig åt konst på sin fritid. En socionom blir aldrig färdiglärd. Det ingår i socionomens yrkesroll att genom hela sin karriär inhämta ny kunskap och stärka sina professionella förmågor. Detta är såklart något som sker i dagliga arbetet, där nya erfarenheter hela tiden bidrar till utveckling. Utöver detta kan socionomen gå kurser samt försöka hålla sig uppdaterad på den senaste forskningen. Att gå kurser och läsa forskning är emellertid tidskrävande och det är möjligt att socionomer i och med sin ansträngda arbetssituation, inte känner att de har möjlighet att avsätta tid åt detta. Varken sin arbetstid och kanske ännu mindre sin dyrbara fritid. Fritiden vill socionomen kanske hellre ägna åt sina intressen och sådant som denne finner mer underhållande än att läsa ny forskning. Det vi i vår studie har belyst är att dessa fritidsintressen kan vara berikande för den professionella yrkesrollen. I och med den något annorlunda frågeställningen vi i denna uppsats önskade få svar på, är det möjligt att vi attraherade deltagare som har ett större konstintresse än gemene socionom. Alla ser kanske inte konsten som lika viktig i sitt liv och finner den kanske varken underhållande eller givande. Vi menar på inget sätt att socionomer måste ägna sig åt konst för att kunna vara professionella. Vi menar heller inte att socionomer som ägnar sig åt konst är mer professionella än andra socionomer. Det enda vi i denna studie har belyst är att konst på olika sätt kan vara till nytta för socionomer.

Vi började vår inledning till denna studie med att skriva att konst kan vara ett medel för att i några timmar fly sin verklighet och rensa tankarna från vardagens problem. Detta är något som vi kunnat se är en betydelsefull aspekt av konsten. Att få göra detta är något som samtliga av våra respondenter menade att de hade behov av och att konst på olika sätt hjälpte dem i detta. Vi har emellertid kunnat se att konsten kan fylla många andra funktioner än denna. Är vi bara öppna för det konsten kan ge oss så kan det göra att vi, genom en så lustfylld aktivitet som att se en film, läsa en bok, måla en tavla eller lyssna på ett musikalbum, blir till mer professionella socionomer.

8.2 Kritisk reflektion

Eftersom vi i vårt syfte strävat efter att skapa förståelse för upplevelser hos socionomer har inte detta innefattat att uppnå ett generaliserbart resultat. Vad vi dock har kunnat visa på är att vårt resultat går att återfinna i tidigare forskning, vilket talar för generaliserande drag i vår studie. Vi undersökte socionomer med olika yrkesroller, med olika bakgrund, erfarenheter och varierande konst-intressen men fann ändå trots dessa särskiljande egenskaper gemensamma teman i deras upplevelser. Vi kan däremot inte veta om vi skulle få samma resultat om studien genomförts på tio andra yrkesverksamma socionomer. Vi upplevde att Holms (2009) teori om professionellt förhållningssätt var en passande teoretisk utgångspunkt för att knyta det våra respondenter upplever att deras konstengagemang påverkar dem i yrkesrollen. Vi är medvetna om att det finns andra teoretiska perspektiv och vinklingar på vad ett professionellt förhållningssätt kan innefatta, och det finns även andra sätt att förstå vad ett gott socialt arbete kan innefatta bortom det professionella förhållningssättet. Vi hade även kunnat använda oss av två olika perspektiv på professionellt förhållningssätt för att möjligtvis förmedla en mer nyanserad bild av våra respondenters upplevelser av konst i relation till det sociala arbetet. Detta var emellertid något vi upplevde inte ha utrymme för inom tidsramen för detta arbete.

Eftersom vi identifierar likheter i den inverkan konsten har på våra respondenter anser vi oss kunna göra ett antagande om konstens potentiella betydelse för den yrkesverksamma socionomen. Att ett engagemang med konsten har potential att medföra de aspekter vi presenterar i vår konklusion. Denna potentiella betydelse av konst anser vi finns även för de yrkesverksamma socionomer som inte har ett upplevt eller medvetet konstintresse. Detta är inget faktum men det är ett antagande vi står för och som vi önskar att det forskas vidare på i framtiden.

8.3 Kunskapsbidrag och vidare forskning

Vår studie bidrar med en förståelse för hur den konst den yrkesverksamma socionomen väljer att engagera sig i på fritiden kan påverka denne i sitt yrke. I detta ingår identifierade förmågor inom Holms (2009) professionella förhållningssätt som ett konstintresse för den yrkesverksamma socionomen kan stärka. Vad vi blivit varse är den forskning gjord om konst som privat intresse och dess betydelse för socialarbetare är minimal. Någon forskning om detta förhållande som genomförts i Sverige har vi inte kunnat hitta. Att vi kunnat se ett betydande värde i konsten i detta förhållande talar för att vi genomfört denna studie i något av en kunskapslucka inom forskningen. Även i den internationella forskningen är mycket av forskningen genomförd med studenter inom socialt arbete. Eftersom mängden forskning om relationen mellan socionomen och dennes privata konst-engagemang har denna begränsning i utsträckning ser vi även att vidare forskning genomförs om detta förhållande.

9. Litteraturlista

- Avby, G., Nilsen, P. & Ellström, P. E. (2017) 'Knowledge use and learning in everyday social work practice: a study in child investigation work', *Child and Family Social Work*, p. 51-61
- Barkai-Kra, N. "Using arts as a feminist empowerment tool" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [Antologi] [1st ed] Routledge, New York.
- Blomberg, S. & Duner, D "Biståndshandläggarens yrkesroll och handlingsutrymme inom äldreomsorgen" i Johansson, S. Dellgran, P. & Höjer, S. (2015) *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s.194–209). Stockholm: Natur och kultur
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- de Bruijn, P. & Jansen, E. "Enhancing Capabilities for social change with the arts" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.
- Carey, M. (2012) *Qualitative research skills for social work: Theory and practice*. Ashgate
- Christoffersen, S. A. (2017) *Professionsetik*. Andra upplagan. Gleerups Utbildning AB.
- Cisneros L.D. "Theatre of the Oppressed and social work: an opportunity for social awareness through theatre" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [Antologi] [1st ed] Routledge, New York.
- Damianakis, T. (2007) 'Social Work's Dialogue With the Arts: Epistemological and Practice Intersections', *Families In Society*, p. 525.
- Davies, S. (2015) 'Defining Art and Artworlds', *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 73(4), pp. 375–384.
- Dellgran, P. "Socionomer som profession" i Meeuwisse, A., Sunesson, S. och Swärd, H. (2016) *Socialt arbete: en grundbok*. Stockholm. Natur och Kultur. S.251-270.
- Dennison, S. T. (2011) 'Interdisciplinary Role Play between Social Work and Theater Students', *Journal of Teaching in Social Work*, 31(4), pp. 415–430
- Dunk-West, P. and Lindelöf, I. (2016) *Att bli socialarbetare : en reflekterande vägledning för studenter*. 1. uppl. Studentlitteratur.
- Flynn, M. L. (2019) 'Art and the social work profession: Shall ever the twain meet?', *Research on Social Work Practice*, 29(6), pp. 687–692. doi: 10.1177/1049731519863109.
- Holm, U. (2002) 'Empathy and professional attitude in social workers and non-trained aides', *International Journal of Social Welfare*, 11(1), p. 66.

Holm, U. (2009) Det räcker inte att vara snäll : om empati och professionellt bemötande inom människovårdande yrken. 2., omarb. utg. Natur & kultur.

Huss, E. (2007) 'Symbolic Spaces: Marginalized Bedouin Women's Art as Self-Expression', *Journal of Humanistic Psychology*, (3), p. 306.

Huss, E. (2012) 'Utilizing an Image to Evaluate Stress and Coping for Social Workers', *Social Work Education*, 31(6), pp. 691–702.

Huss, E. (2018) Arts as a Methodology for Connecting between Micro and Macro Knowledge in Social Work: Examples of Impoverished Bedouin Women's Images in Israel. *British Journal of Social Work*. 2018;48(1):73-87.

Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [Antologi] [1st ed] Routledge, New York.

Huss, E. "Introduction: arts in social work practice: from theory to practice, an introductory chapter" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.

Huss, E. "Introduction: examples of micro arts practice in social work" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.

Huss, E. & Sela-Amit, M. (2019) 'Art in Social Work: Do We Really Need It?' *Research on Social Work Practice* 29(6), pp. 721–726

Huss, E., Sarid, O. and Cwikel, J. (2010) 'Using Art as a Self-Regulating Tool in a War Situation: A Model for Social Workers', *Health & Social Work*, 35(3), pp. 201–209.

Johansson, K. and Fogelgren, M. (2016) *En urvattnad glimt av något som kunde blivit bra. professionella i socialtjänsten och den evidensbaserade praktiken*. Linköping University Electronic Press (Rapport / Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet: 2016:8).

Johansson, S., Dellgran, P. and Höjer, S. (2015) *Människobehandlande organisationer : villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. 1.utg. Natur & kultur.

Kapoulitsas, M. & Corcoran, T. (2015) 'Compassion fatigue and resilience: A qualitative analysis of social work practice', *Qualitative Social Work*, 14(1), pp. 86–101.

Kidd, D. & Castano, E. (2013) 'Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind', *Science*, 342(6156), pp. 377–380.

Konrad, S. C., Flynn, M. L. & Sela-Amit, M. (2019) 'Art in Social Work: Equivocation, Evidence, and Ethical Quandaries', *Research on Social Work Practice*, 29(6), pp. 693–697.

Konrad, S.C. & Power, L. "Applied arts and social justice: an essential partnership for social work education" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.

- Levy, S. "Recreating the social work imagination: embedding the arts within scottish social work" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.
- Mallan, K. (2017) 'Dystopian Fiction for Young People: Instructive Tales of Resilience', *Psychoanalytic inquiry*, (1), p. 16.
- Mendoza, N. S. *et al.* (2012) 'PUSH(ing) Limits: Using Fiction in the Classroom for Human Behavior and the Social Environment', *Journal of Teaching Social Work*, p. 376.
- Nissen, L. B. (2019) 'Art and social work: History and collaborative possibilities for interdisciplinary synergy', *Research on Social Work Practice*, 29(6), pp. 698–707.
- Reybrouck, M., Podlipniak, P & Welch, D (2020) 'Music Listening as Coping Behavior: From Reactive Response to Sense-Making', *Behavioral Sciences*, 10(119), p. 119.
- River, D. H. M., Thakoordin, J. M. & Billing, L. (2017) 'Creativity in social work education and practice: reflections on a Survivor Arts Project', *Social Work Education*, 36(7), pp. 758–774.
- Scourfield, J. & Taylor, A. (2014) 'Using a Book Group to Facilitate Student Learning About Social Work', *Social Work Education*, 33(4), pp. 533–538.
- Serpen, A. S. *et al.* (2018) 'Using Movies to Change Homophobic Attitudes of Social Work Students', *Research on Social Work Practice*, 28(7), pp. 876–881.
- Simons, H. & Hicks, J. (2006) 'Opening Doors: Using the creative arts in learning and teaching', *Arts and Humanities in Higher Education*, p. 77.
- Sjögren, J. *et al.* (2018) *Med relationen som redskap? : om socialsekreterare, klientarbete och professionalitet i socialtjänsten*. Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier (Linköping Studies in Arts and Sciences: 753
- Snyder, C.R. & Dinoff B.L. "Coping: Where Have You Been?" i Snyder, C. R. (1999) *Coping. the psychology of what works*. Oxford University Press.
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B.-M. (2019) *Kunskapens former : vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*. Fjärde upplagan. Liber.
- Srivastava, V. & Guin, S. (2021) 'Performing Arts and Social Work: Initiating Creative Amalgamations', *Global Journal of Enterprise Information System*, 13(1), pp. 78–85.
- Svensson & Ahrne "Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt" i Ahrne & Svensson (2015) *Handbok i kvalitativa metoder* . 2 uppl. Liber
- Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008) *Handlingsutrymme : utmaningar i socialt arbete*. 1. utg. Natur & kultur.

Thomas, A. "The Definition of Art", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.)
[<https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/art-definition/>]

Thomassen, M. and Retzlaff, J. (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis : introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Gleerups utbildning.

Verschelden, De Haene, Van Steenberghe & De Droogh "Film as social change" i Huss, E. & Bos, E (2019) *Art in Social Work Practice: Theory and Practice: International Perspectives* [1st ed] Routledge, New York.

Özensoy, A. U. (2019) 'Use of Movies in Human Rights and Democracy Teaching' *International Journal of Education and Literacy Studies*, 7(4), pp. 129–135.

Officiella föreskrifter:

Dataskyddsförordningen (GDPR, Art 6, p. 1e)

Högskoleverket. (2009). *Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet*. Stockholm: Högskoleverket.

Högskoleförordningen (1993:100)

Kompetens och kunskapsutveckling : om yrkesroller och arbetsfält inom socialtjänsten : delbetänkande - SOU 1995:58

Proposition 1979/80:1 s.212

Vetenskapsrådet (2017). "God forskningssed."
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf [2021-03-21]

10. Bilagor

10.1 Intervjuguide

Syftet med samtliga frågor eller teman är att få intervjupersonen att reflektera över dessa och svara så utförligt som möjligt

Kort samtycke för inspelning och förtydligande om vår studie vid behov.

Kort presentation av respondentens yrkesroll och professionella bakgrund.

“Vad är konst för dig?” och “Vilken roll spelar konst i din vardag?”

Andra intressen som kan kopplas till konst?

Finns det särskilda situationer där konsten är extra viktig för dig? (privat eller i arbetet preciseras inte då vi vill låta respondenten styra infallsvinkeln i denna fråga.).

Konst i relation till yrkesrollen:

Finns det ett intresse för konst som berör det sociala arbetet eller yrkesrollen?

Påverkar yrkesrollen individens förhållande till konsten?

Upplevda nyttan det beskrivna konstintresset kan ha för socionomyrket.

Tror du att konst kan påverka personliga egenskaper hos dig som är av nytta i det sociala arbetet?

Inställning kring konst på arbetsplatsen & upplevelser med konst på arbetsplatsen?

Angående utbildningen: Kan respondenten minnas moment med inslag av konst under utbildningen till socionom (eller eventuell likvärdig utbildning) - hur upplevdes dessa?

Eventuella begrepp att snappa upp och bygga vidare på: Kreativitet (som förmåga och utrymme för kreativitet i yrkesrollen.) Empati, Utmaningar, Förståelse.

Potentiella följdfrågor: Vad menar du med det / Kan du ge ett exempel / På vilket sätt...

Avslut: Vill du tillägga något? Tycker du vi har missat något? (+ i relationen mellan konsten och det sociala arbetet eller i annan väg) Om vi har ytterligare frågor eller funderingar kan vi kontakta dig. Om du har möjlighet vill du få utrymme att kommentera vårt resultat innan det publiceras?

10.2 Informationsbrev

Hej! Vi är två studenter vid socionomprogrammet vid Linköpings universitet. Vi skriver ett examensarbete som handlar om konst och socialt arbete. Syftet med vår studie är att undersöka socionomers privata och professionella relation till konst och hur konst kan påverka socionomers professionella förhållningssätt. Med konst menar vi bland annat målningar och litteratur, men även tv-serier, film och dans m.m.

Vårt mål är att få en bild över huruvida socionomer reflekterar över konsten de konsumerar, eller utövar, på sin fritid och hur konsten kan influera socionomen i dennes dagliga arbete.

För att undersöka detta vill vi intervjua yrkesverksamma socionomer och undrar därför ifall du skulle vilja delta i studien. Intervjun kommer att pågå i max en timme och du har när som helst, utan motivering, rätt att avsluta deltagandet. På grund av den rådande pandemin så kommer intervjuerna att ske över Zoom eller Microsoft Teams, beroende på vilken e-mötestjänst du är bekvämast med.

Vi skulle vara oerhört tacksamma för ditt deltagande. Vi är medvetna om den tidsbrist som ofta råder inom socionomyrket och att det därför kanske kan kännas svårmotiverat att avsätta arbetstid åt detta. Vi tror emellertid att denna intervju kan bli både rolig och tankeväckande. Intervjun kan ses som en möjlighet att få diskutera ett ämne som sällan tas upp i förhållande till det sociala arbetet.

Det som sägs under intervjuerna kan komma att återges i vårt examensarbete, men vi kommer **inte** att presentera ditt namn eller vilken specifik arbetsplats du arbetar på. Vi kan emellertid komma att nämna den arbetstitel du innehar i studien.

Intervjun kommer att spelas in och transkriberas av oss. Dina personuppgifter och det inspelade materialet kommer endast att vara tillgängligt för oss som skriver examensarbetet och vår handledare och förvaras på ett sådant sätt att ingen obehörig har åtkomst. All hantering av personuppgifter sker i enlighet med de bestämmelser som fastställts i dataskyddsförordningen GDPR (GDPR, Art 6, p. 1e).

Är du intresserad av att delta i vår studie kan du mejla oss (kontaktuppgifter finns på nästkommande sida). Det skulle vara väldigt önskvärt ifall du har möjlighet att genomföra intervjun under denna vecka 15, nästkommande vecka 16 eller vecka 17. Du är även välkommen att mejla om du har eventuella frågor angående studien och ditt deltagande. I mejlet som skickas

till dig har vi bifogat en samtyckesblankett som du behöver skriva på och skicka till oss ifall du önskar delta i studien.

Återigen; vi skulle vara väldigt tacksamma för ditt deltagande!

Med vänliga hälsningar

Joakim Hägerstrand och Melvin Johansson.

Kontaktuppgifter

Joakim Hägerstrand, Socionomstudent LiU, joaha483@student.liu.se

Melvin Johansson, Socionomstudent LiU, meljo741@student.liu.se

Önskar du ytterligare information, vänligen kontakta vår handledare:

Pia Kjellbom, Universitetslektor, pia.kjellbom@liu.se